

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra antropologie a zdravotní vědy

Bakalářská práce

Jiří Šina

Pedagogika – Veřejná správa

**Obyvatelé Hlučínska z pohledu kulturní a sociální
antropologie**

Olomouc 2016

vedoucí práce: Mgr. Petr Zemánek, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Obyvatelé Hlučínska z pohledu kulturní a sociální antropologie“ vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Olomouci dne 23. 6. 2016

Podpis

Děkuji Mgr. Petru Zemánkovi, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci a zejména za svatou trpělivost, kterou se mnou měl.

Dále bych rád poděkoval všem respondentům, za jejich čas a hlavně ochotu se mnou podstoupit rozhovor, a v neposlední řadě pracovníkům Muzea Hlučínska a Státního archívu v Opavě, rovněž za ochotu, dále za rady, které mi udělili a které mi velmi pomohly.

Posledním, koho nemohu vynechat, je moje manželka. Děkuji ji za prostor, který mi i přes své pracovní vytížení vyhradila a postarala se o všechno okolo nás tak, abych měl klid pro přípravu této práce.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	6
1 CÍL PRÁCE	7
2 TEORETICKÁ část	8
2.1 Geografické vymezení	8
2.2 Etnografická charakteristika Hlučínska	11
2.3 Historický vývoj Hlučínska	11
2.4 Kulturně sociální charakteristika Hlučínska	20
2.4.1 Zvyky a pověry	20
2.4.2 Tradice	21
2.4.3 Víra	22
2.4.4 Svatba	23
2.4.5 Hlučínská kuchyně	25
2.4.5.1 Hlučínské koláče	25
2.4.5.2 Prajzka šnicla	25
2.4.5.3 Halečky	26
2.4.5.4 Mačka	26
2.4.6 Tradiční architektura	26
2.4.7 Lidová slovesnost	27
2.4.7.1 Jazyk	27
2.4.7.2 Pořekadla a přísloví	29
2.4.7.3 Pohádky a pověsti	30
2.4.7.4 Bájně bytosti a strašidla	31
2.4.8 Lidový kroj	31
2.4.8.1 Všední kroj	31
2.4.8.2 Sváteční kroj	32
2.4.8.3 Slavnostní kroj	32

2.4.9	Osobnosti Hlučínska	34
2.4.9.1	Významné osobnosti Hlučínska	34
2.4.9.2	Hlučínské celebrity.....	35
2.5	Shrnutí teoretické části.....	36
3	Praktická část	37
3.1	Metodika výzkumu	37
3.1.1	Teoreticko-praktická příprava.....	37
3.1.2	Výzkumné problémy	38
3.1.3	Charakteristika výzkumného souboru	38
3.1.4	Použitá metoda.....	40
3.1.5	Organizace výzkumu.....	41
4	Výsledky	44
4.1	Vyhodnocení rozhovorů s rodilými respondenty	44
4.2	Rozhovor s přistěhovalcem na Hlučínsko	60
5	DISKUSE	64
5.1	Diskuze okolo primárních výzkumných otázek.....	64
5.2	Diskuze okolo primárních výzkumných otázek.....	65
ZÁVĚR	68
Souhrn		69
Summary		70
REFERENČNÍ SEZNAM		71
	Seznam použité literatury.....	71
	Seznam použitých symbolů a zkratek	72
	Seznam obrázků.....	73
	Seznam tabulek.....	73
	Seznam příloh	73
PŘÍLOHY		

ÚVOD

Hlučínsko je, nebo spíše bylo po dlouhou dobu oblastí střetu tří velmi rozdílných národů a jeho obyvatelé jsou velmi specifickou oblastí naší republiky s poměrně dramatickým historickým vývojem, o němž se ovšem dnes ví velice málo a to i mezi samotnými obyvateli této oblasti. V důsledku toho všeho místní lid byl dlouhá léta velice neobvyklý, dal by se určitě použít termín unikátní. A to ve všech základních aspektech, které kulturní a sociální antropologie jako věda posuzuje.

Naneštěstí v dnešním globalizovaném světě se vše unifikuje, kulturní zvláštnosti zanikají a tento trend se nevyhnul ani Hlučínsku. Záměrem této práce je zhodnotit aktuální situaci v oblasti. Kolik specifických vzorců chování v oblasti přežilo zdrcující působení moderních informačních teorií. Trochu poeticky řečeno, co zbylo z toho kouzla oblasti, které dříve fascinovalo tolik vědeckých pracovníků.

Velká část mého příbuzenstva na Hlučínsku žije a já se narodil a vyrostl v Opavě, tedy na samotné hranici Prajzky. Veřím, že přesně díky tomu jsem mohl svou práci odvést dobře. Jsem s oblastí velmi dobře obeznámen, nicméně nejsem zatížen žádným patriotismem, nebo ničím jiným, co by mohlo ovlivnit můj úsudek a tak veřím, že jsem si zachoval při svém hodnocení patřičný nadhled.

Pro svou práci jsem zvolil kvalitativní metodu kazuistiku, tedy případovou studii, kterou považuji za nejvhodnější pro studium sociálních skupin nejenom já, ale i například Hendl, který přímo mezi příklady studijních účelů kazuistiky sociální skupiny jmenuje (2006). Použitá metodika polostrukturovaných rozhovorů, s několika vybranými respondenty měla za úkol zmapovat zkoumaný stav napříč lokalitou přes věkovou strukturu obyvatelstva, tak aby vznikl opravdu ucelený obrázek.

Kulturní a sociální antropologie si již zpočátku své existence vymezila jako základní metodu výzkumu komparaci nebo-li srovnávání. Původně šlo porovnat odlišnou sociální skupinu, například americké indiány, odlišit od té „normální“, evropské. I dřívější terénní výzkumy na Hlučínsku měly podobný formát. Úhel mé práce je rovněž komparativní, nicméně ani ne tak v poukázání na odlišnosti Hlučičanů od většinové české populace jako spíš poukázání na jejich vývoj od přičlenění Hlučínska k Československu v roce 1920 až do současnosti.

1 CÍL PRÁCE

Jak jsem již zmínil v úvodu, zpracovávané problematice se nevěnoval žádný výzkum již několik desetiletí. Cílem práce je tedy kvalitativním způsobem metodou dotazování na několika respondentech, vybraných dle parametrů blíže popsanych v kapitole 3.1.3 ověřit skutečný stav problematiky v oblasti Hlučínska. Jak místní obyvatelé vnímají sami sebe jako sociální skupinu, nakolik udržují všechny prvky, které je jako kulturní a sociální skupinu vymezují.

Kvalitativní práce nikdy nemají exaktní výsledky s okamžitou platností uplatnitelné v praxi, nicméně má práce má za cíl sloužit jako aktuální odraz skutečného stavu v současnosti, které mohou budoucí vědečtí pracovníci využít v podobných výzkumech v budoucnosti. Na poznacích získaných v této práci mohou samozřejmě stavět i výzkumníci, kteří se budou podrobněji zabývat některými konkrétními problémy, které tato práce v celé své šíři obsáhla. Budiž má práce odrazovým můstek například pro ty, kteří by měli například zájem podrobně studovat hlučínský dialekt, nebo třeba to, proč se na Hlučínsku uklízí zrovna v sobotu.

Dílčí cíle práce se věnují jednotlivým předmětům, kterým se kulturní a sociální antropologie věnuje, tedy zjistit jak místní obyvatelé vnímají rodinu, jak jsou na tom s náboženstvím, jaké tradice a zvyky dodnes udržují a samozřejmě jak je na tom místní jazyk. Přímo těmto věcem se věnují otázky kladené respondentům v rozhovorech a podporované dalšími dotazy tak, aby bylo možné z odpovědí všech respondentů situaci objektivně hodnotit.

Je možno namítnout, že hlavní cíl práce i jeho dílčí části jsou velmi obecné a rámcově široké. Mou odpovědí je, že stejně tak rámcově široké je i zpracovávané téma a proto je zvolena plošná metoda i metodika tak, aby celý rámec byl potřebným způsobem podchycen a bylo možno se věnovat detailům objevených výzkumem v celém širokém spektru, které kulturní a sociální antropologie zkoumá. Ostatně přesně v principech, které kvalitativní směr výzkumu zastává.

Výzkumnou otázku si kladu pouze jedinou a ta vychází z předpokladu ověřeného předchozími etnografickými výzkumy. Obyvatelé Hlučínska byli ještě před nedávnem sociální skupinou s výraznou charakteristikou a mnohými naprosto svéráznými odlišnostmi jak v běžných denních činnostech, tak i ve svém jazyce. Rozdíly od většinové populace byly tak diametrální, že Hlučičany od Čechů v podstatě izolovaly. Takže dotaz více než na místě zní. Jak jsou na tom Pražáci dnes?

2 TEORETICKÁ ČÁST

Tato část obsahuje charakteristiku obyvatel Hlučínska z pohledu kulturní a sociální antropologie a jejich vědeckých předchůdkyň. Teoretická část práce shrnuje, analyzuje a prezentuje poznatky předchozích výzkumů, definuje specifika obyvatel Hlučínska a mapuje historický vývoj kulturních zvláštností v oblasti. Stručně řečeno snahou této části práce je určit co dělá Prajzáků Prajzákem včetně toho, kde se vůbec pojem Prajzák vzal.

2.1 Geografické vymezení

Dnešní Hlučínsko, někdy korektněji nazývané jako Hlučínsko a Kravaňsko, se mezi lidmi nazývá Prajzka. Lidé, žijící v této oblasti jsou označováni jako Prajzáci. Je to dáno historickou hranicí mezi Pruskem a Habsburskou monarchií, která obyvatelstvo dříve hovořící společným moravským jazykem rozdělilo na pruskou (z německého preussen – prajzkou) část a císařskou (habsburskou) část. Dříve byli obyvatelé Slezska hovořící moravštinou označováni jako Moravci, dnes už se tento pojem neobjevuje. Moravci nežili, nebo přesněji nežijí pouze na Hlučínsku. V současnosti, kdy vzdělávací systém v národních státech výukou v národních jazycích prakticky potlačuje místní dialekty, již, a to zejména v Polsku, není zřejmé, kde všude se Moravci vyskytují. Z dostupných historických materiálů lze usuzovat, že dříve situace byla jiná a moravsky mluvící Slezané obývali rozsáhlejší oblasti. Výskyt Moravců poměrně dobře zmapoval Jan Vyhlídal ve své publikaci Pruský sněm a Moravci v Ratibořsku.

„Pruští Moravci bydlí na pěti ostrovech ohraničených Poláky a Němci.

1. Hlučínsko jest největší kraj moravský a za sousedy má Čechy rakouské. Největší okresní město slove Hlučín, lid praví Hulčín. Obývá je na 3000 obyvatelů, asi ze dvou třetin moravských a z třetiny německých.

Na Hlučínsku jest 47 obcí, kde se nyní mluví ještě moravsky.

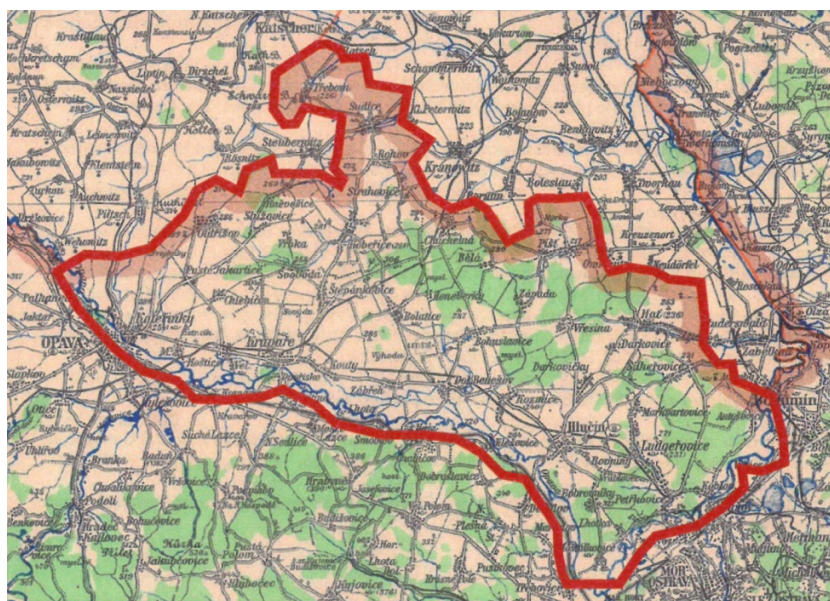
2. Ostrov bavorovský obsahuje jen dvě osady, totiž město Bavorov skoro poněmčené a přifařenou ves Jarohněv. Ostrůvek tento sevřen ze tří stran Poláky, na jihu Němci.

3. Ketř (asi 4000) s okolím je skoro poněmčen; v kostele však přece se užívá jazyka českého.

4, ostrov nasilsko-jakubovský, položený od Bavorova na jihovýchod, obklopen je na severu, východě a západě odrodilými osadami; na jihu hraničí s na polo zněmčilým krajem Rakouského Slezska. V 16 osadách mluví se posud česky, některé z nich však jsou hodně zněmčeny; mezi nimi Vodka – působiště slavného vlastence – faráře Cypriána Lelka.

5. Ostrůvek branický jest pruhem německého obyvatelstva odloučen od předchozího. Prostírá se na západ poblíž Krnova. Z rakouské strany má Němce za sousedy. V Branici jest živel český skoro utlumen; v přifařených Boboluskách ještě se mluví moravsky.“ (Vyhlídal, 1909, s. 35)

Pojem Moravci, nebo dokonce Prajzové se objevuje rovněž v Kladsku (Mečiar, 2007, s. 7) a aby situace nebyla jednoduchá, tak obyvatelé Hlučínska v historii často cestovali. Jak bude zmíněno níže, za prací, nebo za obchodem. Jejich potomky lze dohledat až v dalekém Porúří. Potomky Hlučičanů můžeme najít v Bavorsku, kde skončilo nejvíce odsunutých Němců po druhé světové válce. Ač by se dalo tvrdit, že tito lidé už po několika desetiletích nemají ke své původní domovině ani lidem zde žijícím žádný vztah, až překvapivě často je opak pravdou. Hlučičtí vystěhovalci zejména za socialistické éry své příbuzné ve své domovině nejruznějšími způsoby podporovali a autor má osobní zkušenost v rozhovoru s lidmi již narozenými v Bavorsku a již neznalých svého původního jazyka, kteří ovšem na otázku svého původu odpověděli Schlesien a dokonce znali konkrétní obec na Hlučínsku odkud jejich rodina pocházela.

Obrázek 1 - Grafické zobrazení Hlučínska na dobové mapě. Zakreslení je chybné.

Kateřinky u Opavy pod historické Hlučínsko nespádaly

Jak je složité zmapovat výskyt Prajzů, Hlučínsko má naopak hranice poměrně přesně vymezené. Ty jsou tvořeny na severu mezistátní hranicí mezi Českou republikou a Polskem, na jihu řekou Opavou a na jihovýchodě řekou Odrou. S výjimkou katastrální oblasti obce Kateřinky,

dnes městské části Opavy. Tato oblast, ač leží taktéž severně od řeky Opavy, na Pražskou nepatřila.

Z geografického hlediska se Hlučínsko nachází v severní a východní oblasti Opavské pahorkatiny.

Mapka historického Hlučínska

Z pamětní knihy Katastrálního úřadu v Hlučíně z roku 1946, str. 1
(Státní okresní archiv v Opavě)

Obrázek 2 – Přesnější zakres katastrů jednotlivých Hlučínských obcí z roku 1946.

Šrafovaně označeny obce Hat' a Pišť, které německo odstoupilo až v roce 1923

2.2 Etnografická charakteristika Hlučínska

„Z antropologického pohledu je oblast Hlučínska etnografická oblast se svěbytnými znaky lidové kultury, která je v rámci českých zemí ojedinělá.“ (Vachová in Šefčík, 1999, s. 5). Samotný pojem Hlučínsko je novodobý, poprvé uváděný v souvislosti s připojením regionu k Československé republice v roce 1920. Obecně se dá říci, že Prajzové, zejména vlivem historických událostí posledních tří století, jsou opravdu velmi specifickou skupinou, kdy zejména z kulturního pohledu lze bez nadsázky říci, že šlo o první multikulturní společnost ve střední Evropě. Stejně jako v jejich nářečí, se i v jejich povaze mísí tři národy. Polská pobožnost, německý pořádek v českém obalu.

2.3 Historický vývoj Hlučínska

Aby bylo jednodušší pochopit jedinečnost této etnografické skupiny, je nutné objasnit historické souvislosti, které se této skupiny týkají, nebo ji přímo pomáhaly utvářet.

Oblast Hlučínska patřila až do roku 1742 do Opavského vévodství, tedy do oblasti s již zajímavou minulostí, kdy tento region historicky náležel k Moravě. Přemysl Otakar II ustanovil správcem královských statků na Opavsku svého legitimizovaného nemanželského syna Mikuláše, což po králově smrti vedlo k ustanovení Opavského vévodství, kde Mikuláš Opavský založil dynastii tzv. Opavských Přemyslovců. Tato vedlejší větev vládnoucí dynastie zde panovala i dlouho po vymření hlavní linie až do poloviny 15. století. Mikulášovým potomkům se za vlády svých „českých bratranců“ podařilo získat poměrně rozsáhlou autonomii v rámci Zemí koruny České, kterou si dokázali udržet a ještě více si jí střežili i za vlády „cizích“ rodů. Po vymření opavských Přemyslovců se pak Opavské vévodství stále více integruje mezi Slezská knížectví.

28.7.1742 po prohrané První slezské válce (1740 – 1742) se Marie Terezie na základě tzv. Vratislavského míru až na malou část vzdala Slezska.

„Mírem Vratislavským r. 1742 císařovna Marie Teresie postoupila králi pruskému, Bedřichu II., většinu knížestev vlastního Slezska mimo Těšínsko a třetinu Nisska. Nad to ještě puštěny mu byly polovice knížestev Krnovského a Opavského (i s enklavou Kečerskou), kteréž kdysi slušely k Moravě. Tímto mírem roztrženo tedy staré Opavsko na dvě polovice : rakouskou a pruskou a zároveň octlo se několik tisíc Čechů pro vládou pruských králů. Tito odtržení Čechové, či jak se sami nazývají Moravci, bydlí posud hlavně ve vládním obvodu Opolském, v kraji ratiborském,

mimo to usazení jsou čeští vystěhovalci na různých místech království pruského.“ (Vyhlídal, 1910, s. 3)

Nově ustanovená hranice vedla podle řeky Opavy a do té doby jednotné vévodství rozdělila na pruskou, v místním jazyce prajzkou (podle německého „preissen“) stranu a rakouskou, nebo-li císařskou, v místním jazyce cisarskou/čisarskou. Obě skupiny obyvatel se tedy navzájem začaly nazývat Prajzaci a Cisaraci.

Obyvatelé Hlučínska se tak ocitli v novém státě, kde místní populace hovořila nejenom jiným jazykem, ale zejména vyznávala odlišné náboženství. Většina německy mluvících zemí (snad jen s výjimkou Rakouska a Bavorska) byly tradiční baštou protestantství, přičemž několik hnutí vzniklo právě zde (Tomáš Müntzer, Martin Luther – Německo, Jan Kalvín – Švýcarsko). Nutno podotknout, že tento státní „přestup“ byl pro obyvatele Hlučínska velmi těžkou dobou. První slezskou válku záhy následovaly druhá (1744 – 1745) a třetí (1756 – 1763), kdy se na tomto území střídala často různá vojska Rakušané, Prusové, Uhři. Důsledky na ekonomiku oblasti neměla jen válka, ale i odtržení od velkých center v okolí (Ostrava, Opava). Takzvaná solná cesta, z níž prosperoval nejen jeden jarmark ve vesnicích na Hlučínsku, nově vedla podél hranice po císařské straně. Z prosperující oblasti ve středu Horního Slezska najednou byla živořící oblast na periferii Pruského království. Vliv na to měly opět války, ve kterých se ukazovalo, že moravsky mluvící katolické obyvatelstvo Horního Slezska neprojevuje mnoho loajality králi, ten tedy uzavřel a velmi pečlivě nechal střežit hranice s Císařstvím. (Plaček, 2007, s. 21)

U osoby Fridricha II. je vhodné se na pár okamžiků zastavit. Tento král byl jako člověk pověstný svou pracovitostí a smyslem pro řád. Nadto to byla velmi charakterní persona, která ovlivnila i takové osobnosti jako byl ruský car Petr Veliký. Lze tedy věřit obecnému tvrzení, že část své nátury dokázal vtisknout svým poddaným a právě od něj údajně Němci mají svou pověstnou pracovitost a smysl pro pořádek. Pokud to tak je, tak se mu tím povedlo ovlivnit i Prajzy na Hlučínsku, protože to je jedna z vlastností, která je spojuje se svými bývalými německými spoluobčany. Fridrich II., přestože státní správu své říše svázal pravidly až s vojenskou přesností, byl také osvícenský panovník, který svou tolerancí v tomto směru umožnil i nadále vyučovat ve školách vyučovat v Moravštině a také nijak nebrojil proti katolické církvi. Pomohl tak uchovat kulturní jedinečnost místních obyvatel.

Právě katolická církev, spadající pod olomouckou Arcidiecézi a tedy stále pod Rakousko, která vedla bohoslužby v rodném jazyce Hlučičanů, se pro místní obyvatelstvo stala největší

oporou v jejich nové vlasti. Byla to oboustranně výhodná spolupráce, protože katolická církev vedla nesmiřitelný boj s rozmachem protestantství v Evropě a tak se o své ovečky v evangelickém Prusku pečlivě starala. Typickým příkladem je případ kravařských a kouteckých sedláků, kteří se za krajně nevýhodných podmínek vykoupili roku 1792 z roboty. Svých závazků, z tohoto vykoupení vyplývajících, ale nebyli schopni dostát a tak na ně byla roku 1826 uvalena hromadná exekuce. Zatímco kravařské statky skoupil v dražbě Gabriel Rudzinski ani ne za polovinu ceny, za které si je statkáři před více než třiceti lety vykupovali, koutecké statky vykoupil farář Kaluža, který je odprodal zpět jejich původním majitelům a zajistil jim pro tyto koupě i snesitelné úvěry.

Oproti Rakousku, kde Josef II jednoznačně uzákonil ukončení roboty v roce 1782, byly v Prusku vydané zákony o robotě nejednoznačné a nahrávaly vrchnosti, která prakticky ovládala soudní i policejní moc v oblasti (Plaček, 2007, s. 14). Bída mezi obyčejným lidem se prohlubovala a nepomohla ani revolta. Ne náhodou prakticky všechny selské bouře v horním Slezsku vypukly nejdříve na Hlučínsku (1765, 1811, 1848).

Bída obyvatelstva se tak prohlubovala a lidé hledali alternativní způsoby obživy. Častým řešením byl podomní prodej, kdy zejména lidé z Kravař nacházeli odbytiště ve velmi široké oblasti.

„Kromě mulařů hledají v dalekém světě výdělku hausíři, kteří jsou hlavně doma v Kravaři a koutech, ovšem někteří i z jiných dědin. Kravařští hausíři začli „handlovati“ nejprv s obrázky, které se v Kravaři vyráběly. Později se začlo s jiným towarem (Kurzwaare a Schnitwaare), který nakupovali a až dosud kupují hlavně u židů ve Vratislavi - - - Naši hausírníci cestují hlavně po Slezsku, Poznaňsku, v Braniborsku, Pomořanech a Západních Prusích. Zámožnější hausírníci jezdí do světa se svým koněm a vozem, ostatní nosivají těžký koš na svém hřbetě. - - - Doma chodívají „nóbl“ nastrojeni, izby mají panský zařízené - - -“ (Vyhlídal, 1910, s. 15)

Nejdříve šlo o prodej laciných svatých obrázků, časem pak šlo o prodej „hader“, tedy oblečení. Obchodní zručnost obyvatelů Kravař je dodnes pověstná a v obchodě s hadrama se jim tak dařilo, že Kravařím se v té době přezdívalo „malý Londýn“. Pro představu v roce 1908 bylo v Kravařích 600 a nedalekých Koutech evidováno dalších 250 podomních obchodníků s textilem. (Plaček, 2007, s. 24) Další oblastí výdělků pak byla námezdní práce, zejména ve stavebnictví, kdy lidé z Hlučínska cestovali za prací po celém Pruském království a nechávali se najímat k výstavbě obecních, nebo správních budov. Ruce prajských dělníků se tak podepsaly na tváři měst jako například Berlín, Kiel, Hamburg, nebo i Warszawa. Dělníci z této oblasti se stali velmi proslulí –

pokryvači ze Strahovic, tesaři z Bělé a tak se stali vyhledávanými i mimo Pruské království. Někteří docházeli za prací až do Rumunska. Putovní pracující pak samozřejmě s sebou zpět přinášeli nové kulturní prvky. (Vachová in Šefčík, 1999, s. 6).

Obživu místním obyvatelům samozřejmě také zajišťovala stále rostoucí těžba černého uhlí na ostravsku a okolí.

Aby putovní dělníci našli uplatnění, nebo podomní prodejci měli úspěch, museli se naučit německy. Vliv německého jazyka v průběhu let natolik zesílil, že když kancléř Otto von Bismarck v září roku 1872 zakázal ve školách vyučovat Moravštinu, nesetkalo se to již s takovým odporem. Na ten však narazil při svém boji s katolickou církví, zejména jeho tzv. Květnové zákony z let 1873 až 1875 (zákaz jezuitského řádu, odnětí funkce státních inspektorů farářům, zřízení královských matričních úřadů, zavedení občanských sňatků) vyvolaly vlnu odporu, která stmelila ve společném odboji slezské Poláky a Moravce a obě skupiny ještě více sblížila s katolickou církví.

Konec 19. a začátkem 20. století znamená konec násilné germanizace a dá se nazvat obdobím smíru. Tlak německých úřadů na prosazování protikatolických zákonů zeslábl. Blahobyt obyvatelstva díky podnikavosti a pracovitosti rostl. Začal se zde rozvíjet průmysl, vznikaly nové dílny, továrny a tím i nová pracovní místa. Stát podporoval školství. Kromě škol obecných vznikaly i školy pokračovací a školy učňovské pokračovací. Byly zde i hospodářské školy pro děvčata a dokonce čtyři mateřské školky. Vznikaly domovy mládeže a tělovýchovné jednoty. Celý tento nový směr vývoje měl vcelku jednoduchý účel. Podpořit německé národní uvědomění mladé generace Moravců, což se zejména na Hlučínsku nadmíru dobře dařilo. Ruku v ruce s tím šla německá kolonizace oblasti a také pomalá, ale jistá úprava zákonů. Například spolkový zákon z 19. dubna roku 1908, který připouštěl používání polského, nebo moravského jazyka jen tehdy, měl-li příslušný okres 60% obyvatel této jazykové skupiny. Takový okres však již nikde v celém Horním Slezsku nebyl. Moravština se tak stala na Hlučínsku bezprávnou. (Plaček, 2007, s. 25)

Pomalým a soustavným tlakem ze strany Německého císařství se tak Moravci, kteří za svůj jazyk a kulturu bojovali ještě daleko dříve než Češi, už se paradoxně v době sílícího českého národního obrození více cítili být moravsky mluvícími Němci. Z této doby ovšem pramení jistý rozkol mezi severem a jihem oblasti obývané Moravci. Zatímco tato druhá fáze nenásilné germanizace v severní části (Ratiboř, Hlubčice, Ketř) opět znamenala jen větší příklon ke katolické církvi, na jihu, odkud se rekrutovali putovní dělníci a podomní prodejci putující za výdělkem nejčastěji

do srdce Německé říše, zapustila kořeny. Patrné je to i ve faktu, že právě Hlučínsko mělo za 1. světové války i svého válečného hrdinu. Stíhač Paul Billik, rodák z Hatě, sloužící v Jasta 52, dosáhl 31 ověřených sestřelů a patřil mezi nejpopulárnější letce císařského Německa (Franks, VanWyngarden, 2004, s. 31).

Celkově na bojištích tohoto do té doby nevídaného konfliktu zůstalo (bez obcí Hat' a Píšť) 1 743 mužů z Hlučínska. (Plaček, 2007, s. 30).

Naopak v severní části sílily tendence o připojení Moravců zpět k Čechům. „Už v roce 1915 se na faře v Bořutině sešla skupina Moravců, která sepsala memorandum s požadavky o připojení Hlubčicka a Ratibořska k budoucímu národnímu státu Čechů a Slováků a zaslala jej České národní radě v Paříži.“ (Plaček, 2007, s. 31).

Čeští představitelé tak při plánování nového státu zahrnuli do plánů i tyto oblasti včetně Hlučínska, přestože hlučínští Prajsové neměli o těchto plánech tušení. Své nároky opírali o společnou řeč a také o to, že tyto oblasti z hlediska církve spadají pod Olomouckou arcidiecézi. Místní obyvatelé se tedy musí stát součástí českého národa. Představitelé Versaillské mírové konference ovšem poměrně nešťastně rozhodli, že Německo se ve prospěch Československa musí vzdát právě jen oblasti Hlučínska a okolí, zatímco Moravci ze severní části, kteří odpočátku usilovali o přidružení k Čechům, museli zůstat součástí Německa, což stanovil 83. článek mírové smlouvy. Naopak Hlučínané ustanovili ještě v roce 1919 tzv. Deutschmährischer Volksbund, který pilně pracoval na kampaních proti připojení Hlučínska k ČSR. A to jak na místní, tak i na mezinárodní úrovni, kdy vyslal deputace do Berlína, Výmaru a k zahraničním úřadům Francie, Velké Británie a USA. Hlučínské ženy se obrátily o podporu dokonce i na papeže. Proč se vlastně Prajzi bránili připojit zpátky k Čechům, vysvětluje asi nejvýstižněji Vyhlídal (1930):

„Ale o nenávisti proti Čechům nebylo před válkou řeči.

Ta teprve začala za války. Náš lid slyšel, že v českých vesnicích není téměř žádných (!) padlých vojáků, ale to tím více zajatých. A brzo přinesli naši vojáci z haličské fronty zprávy, jak se čeští vojáci do zajetí dostali, že houfně přebíhají, a to že zavinilo porážku spojeneckých vojsk... Tehdy začali naši lidé Čechy nenávidět, tehdy zakotvila se v představě jejich rovnice Čech = zrádce.

A tato nenávist rostla, čím zřetelněji se ukazovalo, že Češi válku sabotují, že dokonce čeští legionáři na všech frontách bojují proti Německu, a tím i proti našim vojákům moravským.

„Kdyby byli češi věrni, dávno bysmy už měli po vojně“. Takto mluvili naši Moravci v poli i doma.“

Dnes s odstupem času se velmi těžce zjišťuje jak na tom běžní Hlučíňané ve skutečnosti byli. Zda opravdu aktivně bojovali proti přičlenění k československému státu, nebo zda celý zmiňovaný „odboj“ nebyl v rukou jen několika aktivistů. Například Kincel (in Hlučínsko v proměnách času, 1995) cituje dobový článek v denním tisku Nowiny Raciborskie:

„Údajně moravské obyvatelstvo našeho okresu (ve skutečnosti hrstka Němců) poslal svého času alianci prosbu, aby se v moravské části našeho okresu uskutečnil také plesbicit, aby se moravský lid jakoby sám mohl rozhodnout, kam chce patřit. Spojenci však pochopili správně tuto hru a prosbu zamítli. Moravská část našeho okresu proto bez jakéhokoliv hlasování přechází do moravsko-českého státu.“

A tak tedy proběhla integrace oblasti do národního státu Čechů a Slováků a 36 obcí Hlučínska se 4. 2. 1920 stalo součástí ČSR (obce Hať a Píšť pak až v roce 1923 po jistých úpravách hranic Demilitarizační komisí).

„Hlučínsko znovu získané.

Obsazení Hlučínska provedeno bylo 4. února 1920 a sice třemi proudy: z Opavy, Háje a Děhylova, které překročily staré hranice v 10 hodin dopoledne a rozešly se paprskovitě do všech 36 nám přiřčených obcí. S vojskem současně přibylo na obsazované území úřednictvo, které převzalo správu v jednotlivých obcích jménem republiky Československé. Celý akt obsazení proveden byl v naprostém klidu a pořádku. Obyvatelstvo přijalo naše vojsko a zástupce úřadů v klidné a důstojné náladě.“ (Bena, 1924, s. 51)

Těmito událostmi tedy byla stanovena severní hranice popisované etnografické oblasti.

A opět byli Prajsové cizinci v nové vlasti. Původně společné nářečí s obyvateli Opavy a okolí již bylo také minulostí, protože „cisarske“ obyvatelstvo bylo již několik desetiletí vystaveno vlivu národního obrození a tedy i vlivu ustanovené spisovné češtiny.

„Díky této izolaci bylo Hlučínsko téměř nedotčeno českým národním obrozením. Kontakty s Moravou se omezovaly na návštěvy poutních míst v Hrabyni, na Velehradě a na Hostýně. Moravština proto nedržela krok s rozvojem češtiny a i když byla používána i ve škole a v kostele, stávala se stále více nářečím vhodným jen pro domácí potřebu. S postupem doby si chybějící nové výrazy vypůjčovala stále častěji z němčiny, která zaujímala místo dominantního

dorozumivacího jazyka úředního i společenského. Současně s tímto jevem silily v psychice a jednání Hlučíňanů pruské prvky a hodnoty.“ (Plaček in Hlučínsko v proměnách času, 1995, s. 33)

A opět jim jedinou oporou zůstala katolická církev, která se na stranu mladé republiky nepřiklonila z obavy všude patrné bezbožnosti. Ateistický směr Československa s nelibostí sledovali i Prajzi.

„To vše utvořilo ve spojení s tím, co se naši Moravci o Čechách již před válkou dověděli, druhou rovnici Čech = Husita, Čech = neznaboh“ (Vyhlídal, 1930 s. 14)

„Germanisace má sice mnoho zla v zápětí, ale raději bychom připustili, aby se nám naše dítky poněmčily, než aby ztratily víru.“ (Vyhlídal, 1930 s. 16)

Obyvatelé Hlučínska měli problém najít pracovní uplatnění. Zejména nájemní dělníci a podobní prodejci uzavřením hranic přišli o svá odbytíště ve Slezsku. I část pracujících nebyla spokojena, například horníkům v dolech se nelíbil přepočítání jejich mezd z Marek na Koruny. Dalším krokem byl zákaz vyučování němčiny na školách. ČSR k tomu přistupovalo z logiky, že obyvatelé Hlučínska mluví moravsky a němčinu nepotřebují. Místní lidé se cítili být diskriminováni, protože na „cisarské“ německé školy směly zůstat, ale děti Hlučíňanů do nich nesměly docházet. Deutsch-Mährische Volksbund za možnost vyučovat němčinu na školách bojoval nejvíce a tak byl v říjnu roku 1920 úředně rozpuštěn. Až v roce 1927, vlivem jistých politických ústupků německým stranám v parlamentu bylo na hlučínsku úředně povolen tzv. Privatunterricht, kdy šlo o soukromé vyučování němčiny německými učiteli.

V následujících letech se situace nijak nelepšila. Hlučíňané mimo svou domovskou oblast prakticky neměli šanci najít pracovní uplatnění a zejména po vypuknutí krize v roce 1929 se zde situace stávala kritickou. Vysoká nezaměstnanost měla za následek, že mnozí obyvatelé hledali obživu za hranicí zákona. Běžné bylo pašování, drobné krádeže, žebrota, prodej kradeného zboží. Toto samozřejmě nepřidalo na důvěře u obyvatel Opavska a Ostravska. V té době se slovo Prajzak stalo synonymem pro podvodníka. Vláda ČSR si sice byla vědoma kritické situace v regionu a někteří politikové volali po nutném řešení, zůstalo však vždy jen u planých slibů. Je tedy zcela logické, že tato situace obyvatele Prajske přímo hnala do náručí Konrada Henleina a jeho Sudeneteutsche Partei.

Je zvláštní, že z výsledků voleb na Hlučínsku v roce 1935 byli všichni překvapeni. I sami Němci. Hlučíňané totiž tradičně odevzdávali hlasy německým křesťanským stranám. Ty za sebou ovšem

měly volební období ve vládní koalici a pro místní lid neprosadily prakticky nic. Prajzi to tedy vnímali jako zradu. Nutno také říct, že v té době velké procento obyvatel dojíždělo za prací do Německa, kde se po vítězství Adolfa Hitlera zpřísnila kontrola cizinců. Hlučíňané tedy houfně vstupovali do německých spolků a stran, aby v místě svého pracoviště dokázali, že patří mezi Volksdeutsch. Dalším důležitým faktem spojeným s nástupem Hitlera k moci byla výstavba československého pohraničního opevnění. Ač to přineslo spoustu pracovních míst, jen zřídka byli zaměstnáni obyvatelé Prajzky. A pokud ano, pak například jen jako dovozci materiálu, kdy ke stavbě dovezli materiál, tam před plotem museli předat povoz a počkat tam, než ho někdo vyloží a zase jim ho doveze. Toto jednoznačně vypovídalo, nakolik Čechové důvěřují svým „krajanům“ z druhé strany řeky Opavy.

Další události všichni známe. Mnichovský diktát a okamžitý zábor českého pohraničí Německem. Hlučínsko i tentokrát mělo svůj unikát. Na rozdíl od zbytku Sudet byla celá oblast přičleněna přímo k říši. *„Hlučínsko se stalo po německém záboru v říjnu roku 1938 součástí slezské provincie a to okresu Ratiboř a vladního obvodu Opolí.“* (Plaček, 2007, s. 99) Netřeba zmiňovat, že Prajsové jednotky Wehrmachtu vítali jako své osvoboditele. A jako říšští občané měli zpět své vytoužené pravomoci, ale taky povinnosti. *„Za celou dobu války narukovalo z Hlučínska k německé armádě na 12 000 mužů. Na 5 000 se vrátilo zraněných nebo zmrzačených, na 3 000 se nevrátilo vůbec.“* (Plaček, 2007, s. 105). Toto číslo v poměru celkových ztrát druhé světové války není nijak závratné, ale pokud vezmeme v úvahu, že obyvatelstvo Hlučínska čítalo v té době přibližně 43 000 mužů, žen a dětí, tak je vidět, že místní obyvatelstvo zaplatilo strašnou cenu. Tatam byla ke konci války věrnost Prusku patrná u Prajzů za 1. světové války. *„Asi na sto šedesát příslušníků Wehrmachtu přeběhlo frontu a bojovalo pak na straně spojeneckých armád. Někteří z nich dokonce v roce 1945 osvobozovali Hlučínsko.“* (Pavelčíková in Hlučínsko v proměnách času, 1995, s. 69)

Černou tečkou za válkou byla Ostravsko–Opavská operace. Nejrozsáhlejší vojenská operace na území naší republiky, jejíž podstatná část se odehrála na Prajzce. Dle dostupných materiálů bylo v této bitvě poškozeno 52,75% a zcela zničeno 8,14% obytných budov v této oblasti. A co je nejdůležitější, kromě strašných ztrát na životech vojáků obou válečných stran stála tato operace život i přibližně 2 500 civilistů. (Hlučínsko, Valticko, Vitorazsko, s 40)

Druhá světová válka zakořenila v srdcích Hlučíňanů jako hluboká jizva patrná dodnes. V mnoha domácnostech mají místní lidé vystavené fotografie svých padlých předků v uniformách

Wehrmacht, a jak bude v praktické části zřejmé, dodnes je to často probírané téma, kdy se u místních lidí mísí pocity, na jednu stranu jistá hrdost ve smyslu „Můj děda za války skutečně bojoval“, na druhou stranu jistý stud za to, že Prajzové vlastně stáli na té špatné straně.

Zajímavé bylo i poválečné období. Zejména rozpaky českých úřadů kdo z Hlučínska má vlastně být odsunut jako Němec. Ozývaly se různé hlasy, např. spisovatel A. C. Nor volal veřejně po tom, aby ti obyvatelé Hlučínska, kteří nebudou odsunuti do Německa, byli vysídleni do vnitrozemí a byla tak definitivně vyřešena Hlučínská otázka. Nakonec ovšem byly úřady benevolentní. Prajzům pomohlo i to, že Československo doufalo, že získá Ratibořsko. A pokud svou argumentaci stavělo na tom, že ratibořští Moravci jsou de facto Češi, nemohlo současně hlučínské Moravce odsouvat jako Němce. Odsunuti tak byli jenom ti, kteří měli německé občanství již před rokem 1938 a také ti, kteří se aktivně podíleli v nacistických složkách SS, SA a Freikorpsu. Dostupné záznamy se liší. Z hlášení ONV Hlučín vyplývá, že ke dni 1.11.1946 bylo odsunuto 1 425 osob, ve jmenných seznamech ovšem je jen 1 307 jmen. (Kladiwa in Šefčík, Večerek, 1994, s. 28)

Po vítězství komunistické strany oblast Hlučínska opět nepatřila mezi výkvět socialistického režimu. Zdejší silná pozice katolické církve, nespočet příbuzných v Západním Německu a neochota místních sedláků vstupovat do jednotných zemědělských družstev, místnímu obyvatelstvu moc na popularitě nepřidala. Přesto však 40 let tvrdého totalitního režimu a přísně střežené hranice udělaly své a místní obyvatelstvo pomalu a jistě splynulo v kulturní šedi socialistického realismu se zbytkem populace Československa.

Zajímavou informací je, že na území Hlučínska ještě v 50. a 60. letech 20. století probíhaly ze strany etnografů terénní výzkumy. Pravděpodobně poslední na území naší republiky.

Teprve s postkomunistickou érou spojenou s otevřením hranic se opět otevírá otázka obyvatel Hlučínska. V této době se již sice nedá o Prajzech hovořit jako o německy myslících Slovanech, ale i tak obyvatelé Hlučínska krátce po sametové revoluci houfně žádali a stále žádají o německé pasy. Umožňují jim to německé spolkové zákony, které umožňují získat německé občanství komukoliv, kdo má v mužské linii předků do tří generací zpět někoho, kdo byl Němec. Dokonce jde o tak veliký fenomén, že německý konzulát každou středu otevírá v Kravařích svou pobočku. Prajzy k žádosti o německé občanství vedl zpočátku pragmatický důvod. Možnost pracovat v Německu za mnohem zajímavějších platových podmínek. I dnes k tomu mají důvod. Ačkoliv je Česká republika již několik let rovnoprávným členem Evropské Unie, stále platí, že osoba

s německým pasem má v Evropě (a nejenom v Německu) po pracovní stránce otevřených více dveří, než s pasem českým. Rovněž po světě je cestování s německým pasem jednodušší. Například není nutnost řešit vízum do Kanady a získat vízum do USA je s německým pasem mnohem jednodušší. Problematice získání německého pasu pro občany České republiky se zabývají webové stránky www.nemecke-obcanstvi.cz.

Takže v době kdy přichází na přetřes Benešovy dekrety, stále více se veřejně diskutuje otázka zda byl odsun Němců po druhé světové válce dobrým krokem a panují obavy, co se stane, pokud bude sudetským Němcům umožněn návrat do našeho pohraničí, nám na Hlučínsku tiše a nerušeně roste nová německá menšina.

2.4 Kulturně sociální charakteristika Hlučínska

Tato kapitola se zabývá jednotlivými činiteli, které podle kulturní a sociální antropologie vymezují sociální skupinu.

2.4.1 Zvyky a pověry

Popsat zvyky na Hlučínsku je velmi těžký úkol, protože již od poloviny 19. století potulní dělníci přinášeli ze světa nové prvky chování a původní zvyky velmi rychle ustupovaly těmto novotám. Tento úkol je ulehčen díky vynikajícímu historickému prameni, který zkoumal zvyky místních obyvatel. Tím je Slezský Rudolfův katalog magie z let 1235 – 1250. Několik etnografů se pak věnovalo v terénních výzkumech srovnávání těchto prastarých zvyků s jejich novodobými pozůstatky. Zvyky, které mají takto doložený historický původ je třeba koupání dětí ve vývaru ze slámy, nebo sušení pupeční šňůry dítěte, které se mu pak přisypává do čaje, aby bylo klidné když mu rostou zoubky.

Známa je pověra, že žena v šestinedělí nesmí ani na chvíli opustit své dítě, jinak jí ho polednice vymění za své, které pak křičí, zatímco původní klidné si odnese.

Rudolfem zmíněné zahazování kousku chleba a sýra za hlavu, aby lidi žili v dostatku, se novodobě dochovalo tak, že lidé ve sklenici nechají poslední kapku a tu vylívají přes hlavu s tvrzením, že to je pro toho za mnou (zřejmě nějakého zemřelého předka) aby mi nezáviděl a neškodil.

Proslulý zvyk je sobotní veřejný úklid. Tento fenomén je společný všem obcím Hlučínska a jeho vznik se spojuje s městským nařízením „Uliční pořádek města Hlučín“ z roku 1842 o povinnosti

veřejného úklidu. (Plaček, 2007, s 20) Pokud se ovšem dnes místních obyvatel zeptáte, proč se uklízí v sobotu a ne třeba v pátek, odpoví, že to tak prostě je. Okolo tohoto zvyku panuje poměrně přísná sociální kontrola a zejména přistěhovalci si poměrně těžce zvykají na to, že je místní společnost nutí zrovna v sobotu dopoledne si zamést chodník před domem. Prakticky jde o soutěž mezi obyvateli, kdo má chodník čistší. V některých obcích se občas chodníky dokonce myjí kartáčem a saponátem. Zajímavé je, že tento zvyk lze vypozařovat i na polské straně a také v několika obcích na Opavsku. (více o tom Oriško in Šefčík, 1999, s. 141 – 142)

Dodnes ještě v několika obcích přetrvává zvyk dávat dětem jména podle kalendáře. Tzn. pojmenují ho podle toho, který patron má v den narození svátek. Jména se ovšem dávaly podle kalendáře německého, takže dodnes se na Hlučínsku setkáte s lidmi, kteří se jmenují Werner, Manfred a podobně. Například druhý manžel autorovy babičky a tchán autorovy tety se oba jmenovali Werner. Werner Lička je Hlučínský rodák, dlouholetý fotbalový trenér, několik let působil i na pozici asistenta trenéra reprezentace ČR.

2.4.2 Tradice

Tradice na Hlučínsku jsou úzce spojeny s křesťanstvím. Asi nejvýraznější z nich je tzv. **Odpust**, což je slavnost organizovaná v den vysvěcení kostela. Logicky se den odpustu vesnici od vesnice liší, protože každý kostel je zasvěcen jinému patronovi. Odpustu se neúčastní jen místní lidé, ale přicházejí návštěvníci z okolních vesnic. Organizátoři si tedy dávají záležet, aby se před přespólními vytáhli. Odpust se ve větší nebo menší míře organizuje ve všech vesnicích Hlučínska, nejznámější je asi **Kravařský odpust**, který se koná od pátku do pondělka nejbližšího 24. srpnu, tedy svátku sv. Bartoloměje. Tradičně šlo o velkou slavnost, která dnes přerostla v bombastickou událost, kdy prakticky z celého města je jeden velký jarmark plný stánků s jídlem, pitím, nejrůznějším zbožím. Nechybí spousty kolotočů, vystoupení známých kapel a jiných atrakcí, na což se sjíždějí lidé ze širokého okolí, takže zaparkovat tento týden kdekoliv v Kravařích je nadlidský výkon. Sami provozovatelé atrakcí přiznávají, že po pražské matějské pouti je kravařský odpust svým rozsahem druhá největší akce tohoto typu na našem území (www.kravare.cz/turista/kravarsky-odpust/) Obyvatelé Kravař si na toto období často berou v práci dovolenou, aby si mohli s celou rodinou plně užívat všech radovánek, které odpust nabízí. Ve Štěpánkovicích se Nový rok dodnes chodí vinšovat. Přeje se „štěsti, zdraví a boží požehnání po celý rok“

Tradiční jsou na celém Hlučínsku stále velikonoce, nebo jak říkají místní šmigrus. Na Velký pátek je přísný půst, na Bílou sobotu se v kostelích odehrává mše na počest vzříšení páně. V neděli je časté, že se jí posvěcené jídlo z kostela. A v pondělí přichází šmigrus. Chlapci chodí s kyčkama (pomlázka) a navštěvují děvčata, kde následovala „polevačka vodum“. Někde se děvčata dokonce házela do řeky. Dnes polévání vodou ustupuje a jako jinde v republice se na holky stříká voňavka.

Honění krále ve Lhotce je zvláštní místní tradice, která se odvíjí od pověsti, že zde za třicetileté války byl zajat švédský král. Šlo zřejmě jen o švédského důstojníka, ale i tak se dodnes pořádá závod na neosedlaných koních, úkolem je za jízdy strhnout z hole zapíchnuté do země, šátek, který symbolizuje švédského krále. Ten, kdo sebere šátek, ještě nevyhrál. Musí s ním dojet k řece Odře a tam šátek namočit. Dokud to neudělá, ostatní jezdcí mu mohou šátek sebrat. Vítěz je posléze korunován na krále Lhotky. Tato tradice se konala na svatodušní pondělí. S občasnými přestávkami se konalo do roku 1962. Pak bylo obnoveno ještě v letech 1967 a 1968. V roce 1993 se tradice obnovila a koná se dodnes. V současnosti tradiční honění krále probíhá v sobotu. Na události vystupují i známí čeští zpěváci, v roce 2014 například Věra Špinarová. V loni se akce konala 23.5., letos proběhne 14.5. (Více informací na <https://lhotka.ostrava.cz/cs/o-lhotce/zajimavosti>). Krásnou reportáž z loňska zpracovala Televize Hlučínsko, ke zhlédnutí je možno na adrese: <http://www.hlucinsko.tv/2015-05-28-lhotka-honeni-krale.html>

Obec Hať každoročně pořádá festival folklórních tanců a písní **Kolaja**. Z ročníku 2014 opět připravila krásnou reportáž Televize Hlučínsko: <http://www.hlucinsko.tv/2014-11-30-hat-folklorni-festival-kolaja.html>.

V mnoha vesnicích na Hlučínsku se slaví Krmaš, nebo také Karmaš, což je místní forma posvícení, nebo dožínek. Běžná pro celou oblast českého Slezska a severní Moravy. Co se týče Hlučínska, názory se různí, podle některých pramenů, např. Kuchařka Hlučínska je Krmaš svátkem vysvěcení místního kostela.

2.4.3 Víra

Jak již bylo několikrát zmíněno, Prajzáci jsou velmi nábožensky založení. Zásahu na tom má zejména to, že ve všech těžkých dobách byla církev to jediné, na co se obyvatelé Hlučínska mohli spolehnout. Takřka bez výjimek vyznávají římskokatolické náboženství. Jde o víru hlubokou, takže nedělní účast v kostele je takřka povinná, viz tradiční rčení „*Nedžela, pujdžeme do kostela*“

(Rumanová, 2002, s. 32). Naprosto běžné i u mladých lidí jsou pravidelné zpovědi. Svatby se odehrávají zásadně v kostele, nezbytnou součástí jsou mše. Dodržuje se i neděle jako den odpočinku. Dělníci z jiných končin republiky, pracující v neděli na Hlučínsku, jsou velmi často překvapeni otevřenou nevraživostí místních lidí.

V minulosti byl farář něčím jako představeným obce, který řídil její náboženský, ale i všední život. V minulosti také nebyla dnem určeným pro návštěvu pouze neděle, zejména ženy byly uvyklé chodit se pomodlit do kostela každé ráno. Toto přetrvává i dodnes. Je poměrně běžné a to často i u mladých lidí, že si někdy v průběhu týdne zajdou do kostela v tichosti a samotě rozjímat. Farář je v obci častým důvěrníkem, především starších lidí a je časté, že doma navštěvuje své ovečky, které například již kvůli pohybovým omezením daným vysokým věkem do kostela chodit nemohou.

Statisticky se k víře hlásí 77% obyvatelstva (Lišková, 2006).

2.4.4 Svatba

Svatbě se na Prajzke dodnes neřekne nijak jinak než vesele, nebo veselo. Jak již bylo několikrát zmíněno, místní lidé jsou hluboce oddáni víře a podle toho se u svatby předpokládá, že jde v životě ženicha i nevěsty o přelomový okamžik a vstup do celoživotního svazku. Ať už byli lidé na Hlučínsku chudí, nebo bohatí, na svatbě se nikdy nešetřilo. Zpravidla šlo o dvoudenní záležitost. První den se odehrával u nevěsty a druhý u ženicha. Druhému dni se dodnes říká Popravky. Autor několik těchto svateb zažil. Jedná se o silný zážitek. Na svatbu se zve celé širé příbuzenstvo a taky dobří sousedé. A slavnost po obřadu je skutečně bujará. Na Opavsku, pokud je něco hlučné, bujaré, nebo přeplácané, tak je zvykem říct, že to je jako prajzke vesele.

V minulosti se svatby konaly nejčastěji o masopustu, nebo na podzim, velice málo v létě a už vůbec ne v květnu, protože jako v jiných částech republiky se věří, že svatba uzavřená v květnu nevydrží, nebo budou novomanželé v manželství nešťastní. Z náboženských důvodů se svatby nekonaly v obdobích půstu a adventu. Svatby se konaly v pondělí, nebo úterý. Ojedinele ve středu a nikdy ve čtvrtek. To by totiž popravky vyšly na pátek a v tento den se nesmělo z důvodu půstu jíst maso. Logicky se tedy nekonaly ani v pátek a nekonaly se ani v sobotu, protože v neděli ráno se muselo do kostela, tím pádem by se nedalo veselit dlouho do noci. Svatby se konaly na dva způsoby. „Po pansky“ znamenalo, že nevěsta měla buď tmavé šaty

(černé, zelené), nebo dlouhé bílé šaty se závojem. Druhý způsob „Po selsky“ znamenal, že nevěsta měla na sobě kroj zvaný leknice a na hlavě rozmarýnový věneček.

Svatební koláče se pekly týden před svatbou a posílaly se všem známým. Zvaní hosté dostali 20 koláčů, nezvaní 6 nebo 10 podle velikosti rodiny. Oplátkou za koláče se dávala tzv. Pošta, což byly potraviny potřebné k přípravě hostiny.

S koláčema je spojená jedna zvláštní tradice. „Chodžilo se s kolačoma“, což znamená, že ženich a nevěsta si posílali koláče vzájemně. Koláče se vezly na povoze s koňmi a za nimi šli mládenci, zpívající písně za doprovodu harmoniky. Ti u ženicha zkoušeli ukrást, co jen bylo možné. (nože, vidličky, hrnce apod.), co se jim povedlo sebrat, donesli nevěstě. U nevěsty zase „zaškvařovali“, tzn. prováděli různé nenápadné zlomyslnosti. Odtlačili někam vozy, schovali chomouty, pustili krávy z chléva a podobně. Prostě se snažili zvýšit zmatek, který je dodnes přítomný u příprav svatby každé nevěsty.

O svatebním dni ráno vyrazil průvod od ženicha k nevěstě. Vrata nevěstina domu byla zavřena a ženich si musel žádat nevěstu. Nejdříve mu bylo řečeno, že si spletl dům, potom mu byly nabízeny jiné ženy, jako poslední přední družka. Když ji odmítl, začala bédovat a spílat mu, že s ním toliké boty prochodila a že je falešník. Když pak přivedli nevěstu, družička mu spílala i před ním. Nakonec mu připjala myrtu, ale tu si musel draze zaplatit (zpravidla zlatka).

Před odchodem do kostela bývalo požehnání a oba snoubenci děkovali svým rodičům za výchovu. Poté byl rituál loučení se se svobodnými sourozenci a šlo se do kostela. V některých případech tam nešla pouze nevěstina matka, která se věnovala přípravě hostiny. Po kostele bylo společné požehnání od rodičů, kdy novomanželé děkovali rodičům za výchovu svého partnera.

Po hlavním jídle se vybíralo nevěstě na kolíbku, pokud se nevěstě podařilo sundat střevíc, vybíralo se i do něj a „ukradeny butek“ si musel ženich zpět vykoupit. Tato tradice vydržela dodnes. Dnes se střevíc zpravidla draží mezi svatebčany, přičemž všichni nechají dražbu vyhrát ženicha. Také se vybíralo „na opařenu ruku od kucharky“, což byla odměna kuchařkám, které připravovaly hostinu. A to nejčastěji tak, že jedna si ovázala ruku, jako že se popálila a potřebuje peníze na doktora.

Rituál, který se nedochoval, bylo čepení nevěsty. Provádělo se okolo jedenácti v noci, tak, aby do půlnoci novomanželé mohli být doma. Nevěstu posadili na židli, sundali jí věnec a nasadili čepec. Tímto byla nevěsta přijata mezi vdané ženy.

Ten z novomanželů, který se přiženil do domu, dával své tchyni (někdy i ostatním ženám v domě) po svatbě šátek jako dar na přivítanou.

(Wanderburg in Vlastivědné listy, 1978, s. 38–39, a Kurka in Šefčík, 1999)

Současná svatba stejně jako jinde v republice provádí nejčastěji v sobotu. Výše zmíněné zvyky a tradice, doprovázející svatbu více nebo méně ustoupily, nalézt lze ale prvky většiny z nich. Více se tomuto věnuje praktická část práce.

2.4.5 Hlučínská kuchyně

Jak jsem již popisoval v předchozích kapitolách, prajzové často cestovali a odjinud domů přinášeli spoustu nových věcí. V místních domácnostech se připravují jídla z tak pestrého rozsahu, že je velmi těžké určit přímo něco s místní tradicí. V základě je kuchyně téměř identická s tradiční českou. Prajzi mají rádi svíčkovou, pečené kuře, nebo kachnu, pochutnají si na guláši. Hlavní jídlo předchází polívky, nejčastěji, zelná nebo fazolová. Oblíbené jsou moučníky, nebo jiné sladké dobroty, ať už jde o zdobené dorty, nebo obyčejné koblihy, kterým se zde říká kreple. Pojdme si ovšem povědět něco více u několika o několika pokrmech, které k Hlučínsku patří neodmyslitelně.

2.4.5.1 Hlučínské koláče

Koláče jsou něco, čím Hlučínsko přispělo celé naší zemi, protože koláče hlučínského typu dnes koupíte prakticky v každém supermarketu. Koláče neodmyslitelně patří k hlučínské svatbě a někdy se pekly až z 50 Kg mouky. Tradiční varianty jsou tvarohové, makové, povidlové a někdy taky ořechové. Nejvíce se této tradici věnují v Bolaticích (odsud pravděpodobně budou koláče, které si koupíte v obchodě), svůj věhlas ale mají i koláče z Hlučina, Kravař a Piště. (Schlossarková a kol, 2006)

2.4.5.2 Prajzka šnicla

Klasický řízek v trojbalu se zde podává s knedlíkem, nejčastěji bramborovým a dušeným zelím. Ačkoliv jsou hlučíňané na toto jídlo hrdí, řízek v této netypické kombinaci je možné najít v širší oblasti Horního Slezska. Občas se tak podává na Opavsku i na polské straně hranice. Prajzka šnicla se ovšem liší od slezského řízku, což je maso pečené, nebo smažené v bramborovém těstě.

2.4.5.3 Halečky

Druh knedlíků, které se většinou připravovaly napůl z vařených a napůl ze syrových brambor, a do těsta se přidávaly kostičky nakrájených rohlíků, nebo jiného pečiva. Jedlo se s kyselým zelím, nebo děti si je nejčastěji dávaly jen s cukrem nasladko.

2.4.5.4 Mačka

nebo také černá mačka (omáčka) je tradiční vánoční jídlo připravované na celém Hlučínsku. Ingredience se liší od rozinek, mrkvi, celere, nebo nejrůznějšího ovoce. Jde o hustou sladkou omáčku, která se podává za studena a protože je sladká, je velice oblíbená u dětí.

2.4.6 Tradiční architektura

Hlučínský zemědělský dům býval charakteristický umístěním všech tří funkčních celků (trakt obytný, síň a hospodářský provoz) pod jednu společnou střechu v lineární ose s průjezdní kůlnou, postavenou k této ose v pravém úhlu. Stejnou půdorysnou stavbu míval i výměnek, pokud byl součástí statku a právě výměnky se častokrát zachovaly v původní podobě i v době, kdy hlavní část statku byla přestavována s ohledem na nové trendy. Až několik desítek metrů za tímto celkem stávala osamocená stodola, izolovaná vzdáleností pro případ požáru. Vachová a Satke (1992, s. 153) upozorňují, že pro Kravaňsko vzhledem k jeho zemědělské historii byla typická mléčná komora, umístěná v podsklepené části domu.

Stejně izolovaně stál i pro tuto oblast typický „srubek“, který býval nepostradatelnou součástí statků a plnil nejrůznější funkce. Srubek stával vprostřed dvora tak, aby vchod do něj byl viditelný od všech objektů dvorní zástavby. Přízemí sloužilo k úschově cennějšího majetku, domácího a hospodářského nářadí a svátečních oděvů. Patro sloužilo jako sýpka a zásobárna potravin. Srubky měly čtvercovou základnu, typicky 4x4, nebo 5x5 metrů. Výška byla zpravidla 5 metrů. Podlahová plocha patra byla rozdělena do „ušekuv“, což byly nepřenosné obilní zásobnice.

Zajímavé je, že v oknech roubených domů bylo zvykem na vrstvě hlíny pěstovat mech, který v zimě chránil před větrem a sněhem a v létě udržoval v domě chlad. Tento mech bylo zvykem o svátku všech svatých zdobit květy. Tento zvyk dlouho přetrval. Když se časem ve zděných domech zavedla dvojí okna, zdobila se květy v mechovém polštářku.

Od 19. století na hlučínsku začínají převládat zděné stavby. I zde zůstává vpředu obytná část se síní, tady již oddělenou kuchyní a dvěma obytnými místnostmi. Pec nahradil sporák s kamny, která vyhřívala obě obytné místnosti. Komorová část domu zpravidla obsahovala ubytovací jednotky pro čeleď.

Od počátku 20. století tradiční trojprostorové hospodářství ustupuje pod vlivem nových potřeb. Jizba se stává spíše reprezentativním prostorem, přibývají kůlny pro hospodářské stroje a také malé dílny pro jejich opravy. Mizí charakteristické srubky. Stavěly se domy se zvýšeným podkrovím, které sloužilo především ke skladovacím účelům.

Typickými pro Hlučínsko jsou domy podomních obchodníků, které jsou spíše městského typu. A rozdíl od bezzemků jiných oblastí, kteří žili v domech „stluč to z čeho se dá“ bez výraznějších charakteristických prvků, byli podomní obchodníci relativně zámožnou vrstvou obcí a tak si mohli dovolit stavět zděné domy. Šlo převážně o přízemní s půdorysem rozděleným chodbou do dvou obytných křídel. Byly stavěny z pálených cihel, kryty sedlovou střechou. Omítnuté fasády zdobily červené síhlové podstřešní římsy a obklady dveří i oken.

Na východě Hlučínska byly časté hornické, nebo dělnické řadové domky, ty však nejsou nijak typické a jejich stavba odpovídá charakteru podobných staveb na celém Ostravsku.

Je důležité zmínit, že technologie stavby zděných domů na Hlučínsku byla na vysoké úrovni. Stavaři z Hlučínska cestovali za prací prakticky po polovině Evropy a domů přinášeli vždy to nejmodernější know-how.

2.4.7 Lidová slovesnost

Lidová slovesnost hrála v historickém vývoji obyvatel Hlučínska velkou roli. Pod tlakem germanizace nebyla možnost vzniku psané literatury a tak obyvatelé lpěli na ústní předávání při každé možné příležitosti.

2.4.7.1 Jazyk

Prajzské nářečí je velmi specifické a charakterizuje obyvatele Hlučínska. Díky odloučenosti od českých zemí v době obrození si zde udrželo pevné kořeny a vlivem popularizace „ostravštiny“ (Ostravak ostravski, Ruda z Ostravy) zažívá v současnosti jistou obrodu, protože stalo módní mluvit nářečím i mezi mladou generací.

Satke, (in Plaček, 2007) Charakterizuje prajzské nářečí takto:

Samohlásky jsou jen krátké

Není provedena přehláska: naša košula, lude, daj.

Podstatná jména středního rodu končící ve spisovném jazyce na -e mají v 1. pádě množného čísla -o: mořo, polo

V pozici staršího o bývá někdy u: hrub, tuž. Za e bývá někdy i-y: nědvidž, břyh, potym

Je zachováno měkčení některých souhlásek, jež bylo známo ve starším jazyce na ostatním území našeho státu: čeplo, spuščil, či

Po některých souhláskách se vyslovuje místo i jen y: žyma, šyvy, řyka, pacholcy, Maryja

Vedle L je tvrdé Ľ: vola (2.p. volete) voľa (2.p. od vůl)

Ve skloňování: 7.p. Ženského rodu má v jednotném čísle -um: s tum kravum

V 3., 6. a 7. pádě množného čísla jsou pro všechny rody tyto koncovky: -um -och, -oma: daj kravum, koňum, o kravoch, koňoch, synkoch, s dževuchoma, s pochalkoma, s oknoma

V časování: 3 osoba množného čísla má vždy -u: oni kopu, šeju, robju

Nerozlišuje se zvrtné si a se: vezmu se (= 1. vezmu si, 2. vezmou se)

ě ve větěném spojení s m se vyslovuje jako mje: mjel sem

Po hlásce t se vyslovuje souhláska v jako f: tfuj, potfora

Přízvuk je na předposlední slabice

Autorem vyzorovaná charakteristika:

um ve skloňování 7. pádu jednotného čísla se netýká jen ženského rodu: Idu za tatum

5. pád prakticky chybí, oslovuje se v prvním pádě: Maryka čapaj, bo fliger leči

-io, ia ve slově se čte jako -ijo, ija s důrazem na tuto slabiku: radijo, radijator, Marija

-ou stejně jako ve většině moravských a slezských dialektů neexistuje, používá se původní -u: pavuk, mucha, trubit, luskat

pokud slovo začíná na ji, nebo je, pak se j nevyslovuje, podobně to platí, pokud po j následuje souhláska, tam se j mění na i: Kaj ideš, Iřyk? Idu izt inam. (Kam jdeš Jiříku? Jdu jíst jinam)

nechodí se k někomu, ale do někoho: idu do doktora, do masařa

Hlučinský dialekt se vyvíjel se svým lidem. Chybí zde působení národního obrození, které v různé míře ovlivnilo ostatní české dialekty, včetně toho prajzštině nejbližšího, opavského. Díky tomu se zde zachovalo v živém jazyce nespočet archaismů lexikální i sémantické povahy.

Hlučínsko bylo součástí Pruska nejenom v době obrození, ale také v období vědecko-technické revoluce, kdy se mezi lidmi objevuje spousta nových věcí s novými jmény. Tato slova pak jsou převážně německého původu: železniční dráhy – ajzbona, jízdenka – firešajn, psací stroj – šrajbmašina, sanitka – retungsauto, plynová maska – gasmaska. Další germanismy jsou časté u názvů profesních věcí, zejména spojených s pro Prajzy typickým stavebnictvím: střešní krytina – dachpapa, vodováha – vaservaha, kýbl – ajmer, elektrický proud – štrom, vypínač – šalter. V tomto případě nejde jen o názvy předmětů, ale i o terminologii spojenou s činnostmi: hotovo – fertig, docela přesně – ganz genau, dovolená – urlaub. (Rumanová, 2009)

Typickým prvkem dialektu je zdobňování. Prajzové používají zdobněliny v opravdu velké míře. Časté je i zdobňování zdobnělin. Taleř se v prajzštině málokdy zdobní na taleřek. Mnohem častější je slovo taleřiček.

Poslední specialitou regionu a v tomto případě nejenom Hlučínského, jsou nadávky. Nadává a nadávalo se hodně a kromě častých a silných vulgarismů, kterým je region proslaven (vtipy o Ostravácích) lze dohledat spoustu nadávek zcela originálních, v jiných oblastech republiky naprosto neznámých a do češtiny často i nepřeložitelných – borak, knajtek, smyk, zachrap. Rumanová ve svém Česko Prajzském slovníku shromáždila okolo 500 nadávek typických pro tento region. (Rumanová, 2009, s. 75–81)

2.4.7.2 Pořekadla a přísloví

Zajímavým fenoménem je používání přirovnání. Užívání je velmi četné i dnes. Neustále vznikají nová a originální přirovnání a díky četnosti jejich využití by se dalo tvrdit, že jde o „národní sport“. Několik přirovnání je pro oblast typických. Tzn. zná je každý, ale mimo Hlučínsko jde o přirovnání neznámé. Čumi jak drut z parizola (kouká jak drát z deštníku – hledí vyjeveně), složite jak žebř, vlasys jak rozžuřeny smetak.

Mezi lidmi koluje nespočet rčení. Je jich takové množství a jsou natolik originální, že to již inspirovalo několik autorů k pokusu je sepsat. Obecně se dá říct, že Prajz má průpovídku na všechno. Vybírám několik nejzajímavějších: Až budu vařechy kvitnuč (až pokvetou vařechy – nikdy), fuka ji do veže (je bláznivá), chyč ho kole řiči za pysk (chyt' ho okolo zadku za obličej), je žabě po břuch (je malý), kratke nožky dupka hned (je malý), ma čelo až po lopatky (je holohlavý)

Lidová moudra, u kterých stejně jako u rčení platí, že jich mezi lidmi koluje spousta. Existují pořekadla s hlubokou moudrostí, podobně jako stará česká přísloví (mnoho z nich se používá i zde), ale existují i moudra k relativně všedním věcem: První chlop je od boha, druhý od lidí, třetí od ďabla (chlop – manžel), starý člověk zi za vrabla (starý člověk toho sní jako vrabec – jí málo), vedle zleho suseda se i po smrti zle leží.

Často se tato úsloví i rýmují: Z hrušek boli brušek

Jazykové zvláštnosti – existuje zde několik zvláštních slovních obrátů, které se nevyskytují nikde jinde v celé republice, dokonce ani v bezprostředním okolí Hlučínska: smila se hlasem (smála se nahlas), dvojil mu (vykal mu), chodži jinakše (je těhotná)

2.4.7.3 Pohádky a pověsti

Kultura Hlučínska je v tomto ohledu prakticky totožná s opavskou. Pokud existují pohádky, nebo příběhy typické pro tuto oblast, povídají se na obou stranách řeky a liší se jen uměním vypravěče. Díky terénním výzkumům etnografů z 50. let 20. století se dochovalo několik nahrávek na magnetofonových páskách, zejména jde o záznam vypravěče pana Josefa Smolky z Vrbky. Díky dochovaným záznamům máme možnost srovnat stejný příběh z Opavska: Madejovo lože (Vyhlídal, 1903, s. 280) a z Hlučínska: Badej (Satke, 1958, s. 99–103). Právě Satke konstatoval, že hlučínské pohádky se dochovaly ve všech základních typech, čarovné, legendární i zvířecí, realistické povídky i humorky. Velmi specifická je závěrečná formule pohádek a příběhů: „A esli eště žiju, tuž gořalku piju.“ Dalším specifikem je, že Hloupý Honza se na Hlučínsku jmenuje Kuba Truba. (Šrámková in Šefčík, 1999, str. 58 a 59)

Pověsti typických pro Hlučínsko mnoho není. Víceméně je to proto, že v oblasti není moc míst, nebo historických událostí, ke kterým by se mohly vázat. Většina pověstí se dochovala díky znalkyni místního folklóru, Ludmile Hořké. Například pověst spojená s kravařským zámkem, která tvrdí, že alchymista Sendivoj tam zazdíl deset (v některých verzích devět) zlatých kachen, z kterých tam někde šest je skryto dodnes. Několik pověstí se týká zbojníka Ondraše a jeho kamaráda Juraše, kteří těm, kdo se jim znelíbil, nabíjeli cvočky do chodidel. Z historických pověstí je pak známá ta jak Marie Terezie v parku kravařského zámku oplakávala ztrátu Slezska, nebo pověst o tom, že Malé a Velké Hoštice dostaly svá jména po tom, že hostily Sv. Cyrila a Metoděje. (Satke 1999, s. 46)

2.4.7.4 Bájně bytosti a strašidla

Jako všude jinde na území naší republiky lidé věřili v nejrůznější bájná stvoření a strašidla. Hlučínsko zná většinu z nich pod svými názvy: hejkal – hukajda, vodník – hasrman/bosaček, bludička – mamidlo/světélko.

„Tetzner přičítá značnou pověřčivost Moravcům. Věří v polednici, která obilí pustoší. Může se proměnit ve větrnou smršť anebo v čarodějnici. O ženě, která na poli krade, dí se, že obchází jak polednice.

Dále věří v Černého Ďáska, Bobáka, Zmiji (drak), Můru, Hasermanna, Smrtnici, Děvče. (V Branici.)“ (Vyhlídal, 1910, s. 13)

Zajímavá je Vyhlídalem popisovaná můra, které místní lidi říkají mora. Malá holčička, která se narodí s jedním zubem, se stane morou a bude chodit dusit lidi, proto se takto narozenému dítěti zub vytrhával. Moru mohlo zahnat koště postavené v rohu izby a tradovalo se, že se dá zjistit kdo je mora když se jí slíbí, že jak ráno přijde, dostane koláč.

Pro Slezsko je typická střyga, jedná se o bytost, která byla napůl muž a napůl žena s dlouhými a ostrými prsty, kterými ubližovala ženám údajně proto, že jim záviděla ženskost, která jí chyběla.

2.4.8 Lidový kroj

Hlučínský kroj prošel dynamickým vývojem přibližně od poloviny 19. století, kdy byl různým způsobem modifikován různými novými prvky, které se sem dostaly odjinud. K tradičnímu kroji se folkloristické skupiny vrací až nyní.

Typy oděvu hlučínských žen se podle všeho dělily na tři typy.

2.4.8.1 Všední kroj

také pracovní kroj, se skládal ze dvou až tří suknic, z vrchní „leknice“ z hornobenešovského modrotisku. Košilka byla z bílého plátna a měla široké rukávy. K pracovnímu oděvu ženy nosily bavlněný šátek, zvaný perpetka. Přes košilku se nosila kacamajda, což byla volná halena, rovněž z benešovského modrotisku.

Obrázek 3 – všední kroj

2.4.8.2 Sváteční kroj

Tento kroj se nosil k muzice a starší ženy v něm chodily na návštěvy k sousedům. Skládal se ze světlé benešovské durkule, ze světlého plátěného fortuchu a z blůzy s dlouhými rukávy, která byla pestřeji zbarvena, než modrá sukně a zástěra s bílým vzorem. Pod svátečním šatem se nosily tři „spodníky“, na hlavu si dívky nasazovaly šátky a ženy čepce.

2.4.8.3 Slavnostní kroj

Na krmaš a k výjimečným příležitostem si ženy oblékaly slavnostní typ kroje. Tento kroj stál celé jmění a dědil se z ženy na ženu. Skládal se s „drajtrutky“, což je krinolínová sukně z tenké vlněné látky, ta mívala pestrou, nejčastěji jahodově červenou barvu. Pod drajtrutkou byly tři spodníky. Jenom drajtrutka stávala až 60 rýnských zlatých. Hedvábný fortuch zástěra je tlumené barvy, aby vyvážil pestrost sukně. Lajb, nebo lajbik byla košilka, která se pevně svazovala, aby stáhla ženám vnady a ty „nechodžily rozdojene“.

V horní části těla se uvazoval šaltuch, velký obdélníkový šátek s průměrnou velikostí 320x160 cm. V teplejším počasí se obvazoval okolo hrudi, pokud bylo horší počasí, uvázal se tak, že ženy jím byly zakryty prakticky celé.

Svobodné dívky si pletly vlasy do copů, zpravidla do dvou, protože mít jen jeden, to by bylo „jak krava ocas“, vdané ženy měly „vybijany kaptur“, čepce se širokými hedvábnými stuhami, které lemovaly tvář, byly svázány v týle splývaly po zádech až na spodní okraj sukně. Nutno říct, že dívky chodily v tomto kroji vyjimečně, zpravidla jen jako nevěsty. (srov. Ficek, 1958)

Kroje – slezský ženský kroj, kolem r. 1935.

Obrázek 4 – Dobová fotografie svátečního kroje

Obrázek 5 – Ženy ve svátečních krojích

Obrázek 6 – Zavazování šaltuchu

Zdroj fotografií: www.bejatka.cz

2.4.9 Osobnosti Hlučínska

Tak jako v každé jiné oblasti republiky jsou místní obyvatelé hrdí na nespočet svých rodáků. Tato kapitola přináší přehled nejvýznamnějších osob dob minulých, ale i současných.

2.4.9.1 Významné osobnosti Hlučínska

Vilém Balarin (1894 – 1978) – malíř

Bohumil Hynek Josef Bilovský (1659 – 1725) – kněz

Ludmila Hořká (1892 – 1966) – sběratelka lidové slovesnosti, spisovatelka

Tomáš Xaverius Laštovka (1688 – 1747)

Josef Seyfried (1865 – 1923) – stavitel

Albert Ferenz (1907 – 1994) – malíř

Cyprián Lelek (1812 – 1883) – kněz, moravský buditel

Andělín Novák (1878 – 1955) – školský inspektor, archivář, kronikář Hlučína, správce prvního muzea v Hlučíně roku 1948

Josef Smolka (1874 – 1962) – lidový vypravěč

Udo Wanderburg (1936 – 2003) – spisovatel,
Jana Schlossarková – regionální spisovatelka
Josef Bitta(1856) – vrchní prezident Horního Slezska
Paul Blaschke (1885 – 1969) – hudební skladatel
Jan Bochenek (1831 – 1909) – malíř
Jan Baltazar Janda (1827 – 1875) – sochař
Janda Jan Štěpán (1870 – 1914) – lidový písmák
Johanes Meier (1901 – 1958) – novinář
Lumír Olšovský – herec, zpěvák
Maxmilián Schlossarek (1884 – 1966) – jazykovědec
Pavel Josef Vejvanovský (1640 – 1693) – hudební skladatel
August Scholtis (1901 – 1969) – spisovatel
Anna Malchárková – regionální spisovatelka
Eva Tvrdá – regionální spisovatelka
Eva Peterková – regionální spisovatelka
Lidie Rumanová – regionální spisovatelka
Josef Jařab – český anglista, literární historik
Rudolf Šrámek – jazykovědec, dialektolog
Vilém Plaček – spisovatel
(Zdroj Muzeum Hlučínska)

2.4.9.2 Hlučínské celebrity

Následující uvedené osoby svým renomé přerostly hranice Hlučínska a tak je lze považovat za celebrity nejen lokálního významu.

Alois Hadamczik – hokejový trenér

Werner Lička – fotbalový trenér

Monika Židková – Miss ČR a Miss Evropy 1996, současná starostka města Kravaře

2.5 Shrnutí teoretické části

Z obsáhlého popisu je patrné, že Hlučínsko a jeho obyvatelé si naši pozornost zaslouží. Komplikovaná historie a prostředí dalo lidem specifický ráz, odrážející se prakticky ve všem, co se jich týká. Nesčetné znaky této sociální skupiny jsou unikátní, nebo přinejmenším ojedinělé. A mnoho z těchto odlišností přetrvalo až doposud. Ruku v ruce s tím dodnes přetrvávají předsudky většinového obyvatelstva vůči Hlučičanům. Například v častém rčení lakomý jak Prajz, nebo v průpovídkách o prajzské mentalitě: „Co možeš to urvi, co ni to zkurvi“, „Zadarmo aji do buta“ a podobně.

Prajzáci nepopíratelně mají svá negativa, ale zcela jistě mezi českými etnografickými skupinami nebudou ti nejhorší. Naopak, mají spoustu pozitiv, která u nás nejsou už tolik běžná. Od mala jsou vedení k pořádku, což často přináší smysl k osobní disciplíně, za což Prajzové byli a dodnes jsou ceněni jako velmi schopní pracovníci ať už jde o tradiční řemesla v historii, nebo i odpovědné pracovní pozice v dnešní době.

Záviděníhodné jsou i vysoké morální hodnoty, které zřejmě pramení ve zbožnosti obyvatelstva. Na rozdíl od zbytku republiky, kdy je typická nukleární rodina, se zde pěstují tradiční rodinné svazky, kdy je běžné, že lidé pro rodinu obětují, co mohou. Příbuzenské svazky jsou vedeny i na obrovské vzdálenosti, často i mezi státy a nedokázaly je přetrhat ani takové katastrofy jako například 40 let komunistické izolace. Novodobým příkladem je vítězství Moniky Židkové v celostátní a posléze evropské soutěži Miss v roce 1996. Je typické, že vítězky tohoto typu soutěží se přestěhují do velkoměsta, přetrhají své svazky, včetně partnerských a vrhnou se do víru velkého světa. Slečna Židková se ovšem vrátila zpět do rodných Kravař, provdala se a stala se úspěšnou podnikatelkou, aniž by musela opustit kruh svých blízkých. Její věhlas a obliba vedly k tomu, že v loňském roce byla zvolena starostkou města Kravaře.

U úspěšných lidí z této oblasti bylo vždy typické přispívat k rozvoji oblasti, zejména po stránce kulturní. Typickým příkladem z dnešní doby je úspěšný hokejový trenér Alois Hadamczik, pod jehož patronátem v Kravařích vyrostla supermoderní víceúčelová hala, kde v létě pro potěchu místních obyvatel pravidelně hrává exhibiční zápas Jágřteam složený z největších hvězd českého ledního hokeje.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

V předchozí, teoretické části jsem shrnul vývoj Hlučínska a jeho obyvatel jako etnografické skupiny. V úvodu jsem přednesl, že vlastním výzkumem se pokusím zjistit současný stav na Hlučínsku a komparativní metodou posléze shrnout co Hlučičanům zůstalo vlastní a která jejich specifika naopak zcela vymizela. Protože se jedná o poměrně komplikovaný výzkum, na který nelze vcelku účinně použít žádnou statistickou výzkumnou formu, rozhodl jsem se pro kvalitativní výzkum. Tedy jde o mnohem náročnější, ale věřím, že stejně tak mnohem zajímavější variantu.

3.1 Metodika výzkumu

Základní pojetí:	Kvalitativní výzkum
Přístup:	Kazuistika, nebo-li případová studie
Výzkumná metoda:	Dotazování (kvalitativní)
Technika sběru dat:	Rozhovor s návodem (Polostrukturovaný rozhovor)

Podrobněji se výzkumnému postupu věnují následné kapitoly.

3.1.1 Teoreticko-praktická příprava

Příprava byla vzhledem k mé pozici velmi specifická. Nejdříve jsem si provedl vlastní analýzu ve smyslu jakési přípravy. Přece jen bydlím mimo zkoumanou oblast již tak dlouho, že zde mohl proběhnout nějaký vývoj. Poslední léta bombastického rozvoje informačních technologií napomáhá globalizaci a postupu všekulturní šedi neskutečně rychlým tempem a to zejména u mladších generací. Takže prvním krokem byla nutnost zjištění, zda je ještě stále co zkoumat. Pátral jsem po těchto informacích u známých a příbuzných.

Naštěstí se mé obavy nepotvrdily a tak jsem mohl přistoupit k dalšímu kroku. Tím byly potřebné vstupy pro žádanou komparaci. Jaké to tedy bylo na Hlučínsku v době připojení k ČSR? Využil jsem tištěných pramenů a to studiem ve dvou institucích nejpovolanejších. Navštívil jsem Muzeum Hlučínska a Zemský archiv v Opavě, kde jsem našel téměř vše, co jsem potřeboval.

Posledním pramenem byl internet. Zde jsem dohledával hlavně informace o tradičních společenských akcích v současné formě. Z časových důvodů jsem se například nemohl zúčastnit honění krále ve Lhotce, naštěstí z internetu toho bylo možno vyčíst dost.

Posledním krokem byla příprava metodiky výzkumu. Připravit otázky pro rozhovory tak, aby obsáhly maximum potřebných informací a zároveň nevedly k tomu, že rozhovory se protáhnou. Protože Prajzi jsou společenší lidé a rádi si povídají. Ne vždy se to se to i přes všechnu přípravu povedlo podle představ, jak bude vidět v další části práce.

3.1.2 Výzkumné problémy

Základním výzkumným problémem je samotná sociální skupina, tedy obyvatelé Hlučínska. Smyslem práce je primárně definovat jejich specifika, co je jako unikátní sociální skupinu určovalo a doposud určuje.

Výzkumné otázky jsem strukturoval dle logiky následnosti. Nejdříve jsem po studiu historických pramenů zhodnotil, zda má samotný výzkum své opodstatnění:

Byli obyvatelé Hlučínska vůbec někdy specifickou sociální skupinou?

Co je jako sociální skupinu vymezovalo?

A ve světle zjištěných informací pak navazují tři nové výzkumné otázky

Jsou Prajzi i dnes specifickou sociální skupinou?

Jsou patrně nějaké rozdíly mezi dřívějšími průzkumy Hlučičanů jako sociální skupiny a tímto současným průzkumem?

Je vnímání Prajzáků jich samotných jako sociální skupiny odlišné s věkem?

Je postup ztráty kulturní identity ve městech rychlejší, než ve vesnicích?

3.1.3 Charakteristika výzkumného souboru

Zde se musím zastavit nad jedním výrazným rysem povahy Hlučičanů. Jsou pokorní a skromní. Pokud s nimi hodláte cokoli probírat, pak Vás odkážou na nejbližšího odborníka pro danou problematiku a to i v situaci, kdy sami jsou okolím považováni za odborníky. Měl jsem velké obtíže sehnat respondenty pro rozhovory, protože každý oslovený se mě snažil odkázat na někoho jiného, pro tuto věc podle něj daleko povolanejšího. Přesto jsem „urputně bojoval“ a hledal respondenty po vlastní ose. I když jsem mohl po vzoru jiných výzkumníků oslovit s prosbou o pomoc některé vhodné instituce, například Sdružení obcí Hlučínska. Zde ovšem platí

podobný princip, tyto instituce by přivedly respondenty podle nich nejpovolnější, tedy nejrozumnější pamětníky a staré lidi, což by můj výzkum podstatně zkreslilo. Pokud jsem chtěl zjistit skutečný stav v místní společnosti a přístup lidí k jejich tradicím a jazyku, potřeboval jsem obyčejné, běžným způsobem žijící lidi, žádné pamětníky, aktivisty, nebo jak jsem si je soukromě označil já, „profesionální vypravěče“.

Respondenty jsem primárně hledal mezi svými známými a dále pokračoval v hledání metodou „sněhové koule“. Tedy každého respondenta jsem požádal o možnost zkontaktování s dalšími lidmi.

Kritéria pro výběr respondentů jsem stanovil dvojí metrikou. Za prvé věkovou strukturou. Určil jsem několik věkových kategorií a z každé se pokusil najít nejméně jednoho respondenta z každého pohlaví. Podařilo se mi to kromě jediné. Nezdařilo se mi provést rozhovor s mužem starším 80 let. Věkové kategorie a počet respondentů v každé z nich ukazuje následující tabulka:

Tabulka 1 – Věkové kategorie

Popis kategorie	Žena	Muž
0 - 25	1	1
25 - 40	1	1
40 - 60	2	1
60 - 80	1	1
80 a více	1	0

Zdroj: Vlastní výzkum

Druhou metrikou byl výběr lokality. Zájemem bylo obsáhnout co nejširší oblast Hlučínska jak geograficky, tak i najít respondenty z měst jako Hlučín nebo Kravaře, ale i malých obcí. Je běžným jevem, že kulturní jedinečnost se ve městech ztrácí rychleji, zatímco na vesnicích přetrvává. Záměrem bylo respondenty rozvrstvit tak, abych má práce mohla vznést odpovědi na všechny položené výzkumné otázky.

Tabulka 2 – Respondenti dle lokality

Iniciály	Věk	Pohlaví	Bydliště
A.M.	84 let	žena	Bolatice
P.P.	67 let	muž	Služovice
M.Š.	65 let	žena	Služovice
I.H.	58 let	žena	Kravaře
M.P.	43 let	muž	Kobeřice
D.M.	42 let	žena	Bolatice
J.P.	35 let	muž	Služovice
A.K.	28 let	žena	Hlučín
D.H.	23 let	muž	Kravaře
T.T.	21 let	žena	Hlučín

Zdroj: Vlastní výzkum

3.1.4 Použitá metoda

Jak by potvrdili snad všichni výzkumníci, kteří s obyvateli Hlučínska někdy pracovali, dostat z nich relevantní informace není lehké. Jakákoliv dotazníková metoda by sklouzla k uniformitě a veškerá získaná data by byla neprůkazná. V takovém případě je nutné získat si důvěru respondenta. Je nutné zajistit, aby nebyl v rozpacích a neměl obavy mluvit.

Zkoumaná problematika je mimoto obsáhlá, bylo nutno pátrat po různých souvislostech a všimnout si nejdrobnějších detailů. Jakékoliv statistické zpracování nějakého vzorku informací, získaných například dotazníkem by naprosto neobsáhlo skutečnost. Kvalitativní práce ve formě případové studie se zdála být nejvhodnější cestou. Hendl (2008) ve svých příkladech pro účely případové studie přímo sám uvádí sociální skupiny. A daleko lépe, než jakékoliv mé argumenty, vysvětluje proč je tato metoda nejlepší toto přirovnání: „*Případová studie v sociálněvědním výzkumu je podobná mikroskopu: její hodnota závisí tom jak dobře je zaostřena.*“ (Hendl, 2008 s. 104) A právě na obyvatele Hlučínska jsem musel svůj pomyslný mikroskop naostřit na maximum.

Výzkum pomocí případové studie se dle Hendla (2008) skládá z několika kroků, jež jsou ve vzájemné interakci. Tyto kroky jsem při své výzkumné práci respektoval a postupoval podle nich. Každý z kroků je rozebrán v příslušné kapitole, která je u něj v seznamu uvedena:

1. Určení výzkumné otázky - kapitola 3.1.2
2. Výběr případu a určení metod sběru dat – tato kapitola 3.1.4
3. Příprava sběru dat - 3.1.1, a 3.1.3
4. Sběr dat - 3.1.5
5. Analýza a interpretace dat - 4
6. Příprava zprávy – 5

S ohledem na výše uvedené byla jedinou použitelnou možností metoda sběru formou dotazování, konkrétně za pomoci rozhovorů. Polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami byla jediná metoda jak získat co nejobsáhlejší data. Respondenti díky této formě dotazování byli nuceni přemýšlet a formulovat obsáhlé odpovědi, což bylo zapotřebí, abych se vůbec mohl dopátrat cíle mé práce. Metodu jsem si vybral s ohledem na řadu výhod, které formuloval například Hendl (2008, s. 166):

- *„lze přezkoušet, zda dotazovaný otázkám porozuměl;*
- *dotazovaný může vyjevit své zcela subjektivní pohledy a názory;*
- *dotazovaný může samostatně navrhnout možné vztahy a souvislosti;*
- *je možné tematizovat konkrétní podmínky situace dotazovaného.“*

Výhody této metody potvrzuje ale i Chráska (2007, s. 182): *„Velkou výhodou interview oproti jiným výzkumným metodám je navázání osobního kontaktu, který umožňuje hlubší proniknutí do motivů a postojů respondentů. U interview můžeme sledovat reakce respondenta na kladené otázky a podle nich usměrňovat jejich další průběh.“* A přesně tohoto jsem potřeboval docílit.

3.1.5 Organizace výzkumu

Výzkum s ohledem na mé časové možnosti neprobíhal kontinuálně. Spíše šlo o krátké úseky v dlouhém časovém horizontu. První informace jsem začal čerpat již na jaře roku 2014. Studium písemných pramenů pokračovalo až do léta 2015. Od září tohoto roku jsem přistoupil k prvním rozhovorům. Poslední rozhovory proběhly v březnu roku 2016. V průběhu měsíce dubna proběhla analýza dat a jejich syntéza do závěrečné zprávy.

Respondenti byli kontaktováni většinou telefonicky a poté jsem je ve smluveném termínu až jen na několik vyjímek navštívil doma. Pokud to nebyli přímo mí známí, pak se mnou většinou byl

přítomen člověk, který možnost rozhovoru zprostředkoval. Touto cestou se podařilo získat si důvěru respondentů a nastolit pro rozhovor tolik potřebnou atmosféru. Na druhou stranu tito lidé měli potřebu do rozhovorů zasahovat, což někdy stálo nemalé úsilí, aby se rozhovor nezměnil ve skupinovou debatu.

Každý respondent byl předem seznámen se smyslem rozhovoru, jaké všechny osobní informace o něm budou v práci uvedeny a že rozhovor bude nahráván. Souhlas s nahráváním nebyl písemný, ale **nahrávání nezačalo, dokud respondent neudělil souhlas**. Rozhovory trvaly od 8 do 98 minut. Až na několik výjimek ovšem nepřesáhly 30 minut.

Základní seznam otázek se vztahoval na jednotlivá témata, která vymezují etnografickou skupinu, tedy na jazyk a lidovou slovesnost, na víru, zvyky a tradice, jedna z otázek se konkrétně věnovala svatbě. Ve vztahu k německé minulosti Prajzů jsem se dotazoval respondentů na to, zda vlastní německý pas. A některé dotazy měly za úkol posoudit i vnitřní vztah respondenta ke své etnografické skupině. Účelem dotazů bylo také zjistit, co všechno o své etnografické skupině ví.

Struktura otázek:

- 1. Obyvatelům Hlučínska a Kravařska se říká Prajzové a téhle oblasti Prajzka. Víte proč?**
Záměrem otázky bylo zjistit nakolik je respondent seznámen s historií své etnografické skupiny. Tazatele chci směřovat tak, abych ověřil jeho znalost historie oblasti.
- 2. Umíte hovořit po prajsky? V případě záporné odpovědi. Mluví u Vás v rodině někdo tímto nářečím?**
Záměrem otázky bylo zjistit, nakolik ovládá respondent místní jazyk, případně jak často s nářečím přichází do styku. Místní lidé svůj dialekt milují. Cílem dotazu bylo, z nich vytáhnout kolik toho umí a jak často dialekt využívají v běžné komunikaci.
- 3. Prajzech koluje spousta nepěkných rčení. Lakomý jak prajz a podobně. Co si o tom myslíte? A jak tyhle povídačky podle Vás vznikly?**
Záměrem otázky bylo ohodnotit sílu „národního cítění“. Otázka záměrně působila konfrontačně. Aby probudila zájem respondenta bojovat o svou národní hrdost.
- 4. Obyvatelé Hlučínska mají ovšem také spoustu kladných vlastností. Dokázal(a) byste nějaké popsat?**
Protiotázka na uklidnění respondenta. Ten dostal prostor ukázat jak podle jeho názoru na tom jeho etnikum doopravdy je.
- 5. V čem je podle Vás největší rozdíl mezi obyvatelem Hlučínska a běžným Čechem, respektive Moravanem nebo Slezanem?**

Snaha vytáhnout z respondenta to podstatné. V podstatě něco jako definici typického Hlučíňana.

6. Otázka na zlehčenou. Máte německý pas?

Otázka se jen tváří vesele. Jinak byla velmi důležitá. Účelem dotazu bylo rozvést diskuzi na téma německé cítění.

7. Chodíte do kostela? Případně kdy jste tam byl(a) naposled

Záměrem dotazu bylo ověření faktu, jak blízko má obyvatelstvo Hlučínska má k církvi.

8. Jaké další specifické zvyky místní lidé mají? Pokud nevíte, napovím. Co třeba sobotní úklid?

Dotaz směřoval na zjištění rozsahu znalostí místních zvyků. Včetně postoje respondenta k nim.

9. A co místní národní jídlo? Rusové mají boršč, Češi knedlovepřozelo. Co považujete za místní delikatesu?

Součástí definice etnografické skupiny je i jídlo. Záměrem dotazu bylo zjistit jak je na tom respondent se znalostí místní kuchyně

10. Slyšel jsem, že svatba tady na prajzke je velmi specifická. Uměl(a) byste popsat typickou místní svatbu?

Zde se očekával výrazný rozdíl mezi starou dokumentací a současností. Otázka měla snahu zjistit jak se oproti minulosti změnila tradice okolo svatby.

11. Co pro Vás znamená rodina a kdo všechno do ní patří?

Otázka měla za úkol ověřit, že na Hlučínsku má rodina tradiční formu a rodinná soudržnost je zde hluboký pojem.

12. Kdybyste dostal(a) nějakou zajímavou pracovní nabídku, například z Prahy, která by ale znamenala nadobro se tam odstěhovat. Přijal(a) byste ji?

Účelem otázky byl ověřit vztah k oblasti. Jak je zmíněno výše, ze známých případů je vidět, že místní obyvatelé jsou zvyklí za práci odcházet.

13. Umíte si představit, že byste byl(a) vnitřně doma jinde než na Prajzke?

Tento dotaz navazuje na předchozí. Prajzové sice po staletí za prací odcházejí, ale vždy se vraceli. Otázkou je, zda to platí i dnes.

14. Dokázal(a) byste popsat nějaké místní tradice? Udržuje zde třeba obec nějaké společenské aktivity?

Účel dotazu je zřejmý, jak jsou na tom respondenti se znalostmi tradic v okolí. Případně nakolik se do těchto aktivit zapojují.

4 VÝSLEDKY

Je nutné hned ze začátku přiznat, že i když jsem čekal prakticky cokoliv, výsledky výzkumu překvapily i mne samotného. Přišla jistá zklamání. Například ohledně míry užití nářečí mezi lidmi. Naopak přišla i příjemná překvapení. Opět uvedu příklad. Většina z tradic a zvyků okolo svatby, popisované v historických zdrojích výše, se objevuje i ve výpovědích respondentů.

4.1 Vyhodnocení rozhovorů s rodilými respondenty

Odpovědi všech respondentů na každou otázku jsou zpracovány do přehledné tabulky. Respektive podstata odpovědi. Z důvodu obsáhlosti některých odpovědí nebylo možné provést kompletní přepis. Tato práce by pak měla rozhodně více než 100 stran. Pod každou tabulkou je i krátké zhodnocení dosažených výsledků.

Vyhodnocení otázky č. 1. Obyvatelům Hlučínska se říká Prajzové a téhle oblasti Prajzka, víte proč?

V tabulce číslo 3 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Usuzuje, že tak je proto, že muži chodili pracovat do Pruska,
PP, muž, 67 let, Služovice	Neví
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Ví, že oblast patřila k Prusku, ale datuje až před Marii Terezií
IH, žena, 58 let, Kravaře	Neví, myslí si, že to je proto, že v Kravařích na Zámku byla Marie Terezie
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Neví
DM, žena, 42 let, Bolatice	Neví
JP, muž, 35 let, Služovice	Ví, že je to bývalé Prusko, dále ale neodlišuje Hlučínsko od zbytku Sudet.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Neví
DH, muž, 23 let, Kravaře	Myslí si, že je to proto, že Hlučínsko okupovali Němci
TT, žena, 21 let, Hlučín	Není si jistá, asi že to bylo Prusko

Zdroj: Vlastní výzkum

Zhodnocení první otázky je velice překvapivé. Všichni ví, že jsou Prajzi, že bydlí na Prajzce, ale až na pár výjimek nedokázalo a otázku odpovědět. Pouze čtyři respondenti si troufli prozradit svůj názor a i když se každý svým způsobem blíží skutečnosti, ani jeden není úplně správně.

Vyhodnocení otázky č. 2. – Umíte hovořit po prajzky?

V **tabulce číslo 4** je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Moc už ne, staré babičky mluvily, dneska už skoro nikdo nemluví.
PP, muž, 67 let, Služovice	S manželkou a se známými běžně hovoří, s dětmi jak kdy, už tolik nerozumí.
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Jako dítě mluvila běžně, pak se provdala za Čecha a už nemluví. Setkává se s tím velmi málo. Podle ní spíš mluví patrioti, bez ohledu na věk, protože zná i osmdesátileté lidi mluvící česky
IH, žena, 58 let, Kravaře	Dokáže mluvit, v rodině se i komunikuje, s vrstevníky už spíše ne
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Hovoří, rozumí, ale moc často nepoužívá. Mluví spíš starší generace v hospodě.
DM, žena, 42 let, Bolatice	Něco málo zná, setkává se málo, sem tam v práci, mladí lidé sem tam taky.
JP, muž, 35 let, Služovice	Rozumí, komunikace s věkem horší, v rodině se tak mluví, například teta ani jinak nemluví, mimo rodinu se vzácně někdo vyskytne
AK, žena, 28 let, Hlučín	Ano mluví, do styku s nářečím se dostává velmi málo, s vrstevníky vůbec, nejčastěji s babičkou
DH, muž, 23 let, Kravaře	Moc nemluví, jen pár slovíček, mimo domov se nesetkává vůbec, doma jen prababička. Z vrstevníků nemluví nikdo.
TT, žena, 21 let, Hlučín	Plynule nemluví, zná pár slovíček. Doma mluví jen prababička, vrstevníci vůbec. Na základní škole se setkávala - dělaly se scénky a představení v nářečí.

Zdroj: Vlastní výzkum

Z vyjádření všech respondentů zcela jasně vyplývá, že nářečí rychle mizí. Respondentka MŠ například uvedla, že ještě před deseti lety bylo všechno jinak, děti o velikonocích zpívaly, dnes už to vymizelo. U mladší generace germanismy vytlačují spíše anglikanismy, respektive amerikanismy. Většina respondentů nářečí rozumí, setkává se s ním ovšem v čím dál menší míře. Zde je velmi patrný rozdíl mezi městy, kde se nářečí vyskytuje sporadicky, prakticky jen v rodinách a vesnicemi, kde se s nářečím lze ještě setkat na veřejnosti, například v hospodě. Musíme věřit, že spolkům a občanským sdružením, kteří se snaží udržovat místní tradice, se podaří u lidí probudit zájem o svůj jazyk a lidovou slovesnost, protože jinak důkazy brzy zůstanou jen v pracích výzkumníků. A v tomto směru jsem rád, že mohu taky přispět básničkou, kterou recitovala již zmíněná MŠ:

Krasna (říkanka k příležitosti vítání jara)

Krasna, krasna,

kaj si huši pasla?

Na zelenej luce,

ztračila sem kluče.

Přišla do dom s plačem,

dostala karbačem.

Od tatinka s prutem,

od maminky s butem.

Vyhodnocení otázky č. 3. – O Prajzech koluje spousta nepěkných rčení. Lakomý jak Prajz a podobně. Co si o tom myslíte? A jak tyhle povídačky podle Vás vznikly?

V tabulce číslo 5 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Nejsou lakomí, jsou hrabiví.
PP, muž, 67 let, Služovice	Lakomí jsou lidi všude, o Prajzech si to někdo vymyslel, ale to není pravda
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Místní lidi jako zemedělci těžce pracovali a tak si toho, co měli, vážili a chovali se šetrně. Z toho to asi vzniklo.
IH, žena, 55 let, Kravaře	Není to pravda. Prajzi jsou daleko pohostinnější, než Češi.
MP, muž, 43 let, Koberžice	Není to pravda, je to závist. Lidé si zde dbají svého a všechno zvelebují.
DM, žena, 42 let, Bolatice	Jsou spíš dobrosrdeční. Jeden druhému pomůže.
JP, muž, 35 let, Služovice	Lidé dostávali bony od příbuzných v Německu a lidé z okolí záviděli. Popisuje opačné zkušenosti, že i od návštěvníků odjinud slýchává, že místní lidé jsou naopak pohostinní.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Možná, že jsou Němci, jinak neví
DH, muž, 23 let, Kravaře	Prajzi jsou zámožní. Jsou na to zvyklí, že se to říká, ale není to pravda.
TT, žena, 21 let, Hlučín	Místní lidi byli vždy pohostinní, možná až do roviny kdy chtěli ukázat, že na to mají. Tím to možná vzniklo.

Zdroj: Vlastní výzkum

Téměř všichni zastávají názor, že jde o nepravdivé pomluvy, že naopak lidé na Hlučínsku jsou pohostinnější než jinde. V jednom případě je uznáno, že jsou hrabiví. Někteří zmiňují výpomoc příbuzných ze západu v průběhu socialistické éry, která u Čechů nejspíš budila závist.

Vyhodnocení otázky č. 4. – Obyvatelé Hlučínska mají ovšem spoustu kladných vlastností. Dokázal(a) byste nějaké popsat?

V tabulce číslo 6 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Pracovitý lid, robí a robí
PP, muž, 67 let, Služovice	Jsou pracovití, všude jsou domy vystavené. Lidé si pomáhají.
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Šetrnost, pracovitost – polovinu Prahy postavili Prajzi, hrdost
IH, žena, 58 let, Kravaře	Jsou pohostinní, přátelští, pracovití
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Jsou pracovití, navzájem si pomáhají
DM, žena, 42 let, Bolatice	Jsou pracovití a společenští
JP, muž, 35 let, Služovice	Smysl pro pořádek, sousedská soudržnost a výpomoc, ovšem ta bývávala spíše za komunismu, dnes to ustupuje.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Asi pracovitost
DH, muž, 23 let, Kravaře	Jsou pohostinní, dobře o sobě vzájemně informovaní
TT, žena, 21 let, Hlučín	Jsou štedří, dochvilní a podobně

Zdroj: Vlastní výzkum

Jak je zcela patrné z odpovědí, Prajzi jsou si vědomí toho, že jsou pracovití a této vlastnosti si na sobě cení. Mezi další nejčastěji zmiňovaná pozitiva patří pohostinnost, společenská, dochvilnost a také fakt, že si vzájemně pomáhají. I když u této vlastnosti nejméně dva respondenti uvedli, že toto bývalo běžnější v období socialismu. V současné době to již takový běžný jev není.

Vyhodnocení otázky č. 5. – V čem je podle vás největší rozdíl mezi obyvatelům Hlučínska a běžným Čechem?

V tabulce číslo 7 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Dnes už asi žádný, jen se ty pojmy udržují
PP, muž, 67 let, Služovice	Otázka byla zamluvena
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Lidi dbají na to, aby vesnice, domy, kostely byly krásné. To v Čechách není
IH, žena, 58 let, Kravaře	Prajzi jsou pracovití a šetrní a spoustu práce si udělají sami, Češi si zaplatí firmu
MP, muž, 43 let, Koberžice	Ta vesnická soudržnost
DM, žena, 42 let, Bolatice	Češi jsou víc orientováni na sebe
JP, muž, 35 let, Služovice	Podstatný rozdíl nevidí. Lidé jsou podle něj skoro všude stejní
AK, žena, 28 let, Hlučín	Neví
DH, muž, 23 let, Kravaře	Nedokáže odpovědět, nemá zkušenosti odjinud, nejspíš ta pohostinnost
TT, žena, 21 let, Hlučín	Jinde lidé nejsou tolik pohostinní a nedbají tolik na pořádek

Zdroj: Vlastní výzkum

Většina respondentů nedělá podstatnější rozdíl mezi Hlučičanem a Čechem. Někteří poukazují spíše na obecnější rozdíl mezi člověkem z města a vesnice. Někteří žádné rozdíly vůbec nevnímají. Pokud někdo hodnotil rozdíl, tak u Čechů jde o některá chybějící pozitiva, které respondenti uvedli o otázku dříve.

Vyhodnocení otázky číslo 6 – Máte německý pas?

V tabulce číslo 8 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Ne
PP, muž, 67 let, Služovice	Ano, otec byl u Volksturm, ale jeho bratři bojovali a bratr matky padl v Německu na konci války. Dědu zastřelili ruští vojáci
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Ano
IH, žena, 55 let, Kravaře	Ne, ale pochází z německé rodiny, německé má i křestní jméno.
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Ne, ale lidé v rodině mají
DM, žena, 42 let, Bolatice	Ne
JP, muž, 35 let, Služovice	Už je neplatný, ale má
AK, žena, 28 let, Hlučín	Ne
DH, muž, 23 let, Kravaře	Nemá, ale bude si zařizovat. Z otcovy strany byli jeho předci za války důstojníci, uvedl generálové.
TT, žena, 21 let, Hlučín	Nemá

Zdroj: Vlastní výzkum

Přestože výsledky u takto malého vzorku obyvatelstva oblasti nemůžeme promítnout na celou populaci Hlučínska, je i z tohoto průzkumu zřejmé, že německé občanství je na Prajzce zcela běžným jevem. A jak je vidět z výpovědi D.H., pořizování pasů neskončilo s přijetím ČR do EU a otevřením volného trhu práce. Dá se tedy usuzovat, že za německými pasy v této oblasti je něco víc, než jen možnosti práce v zahraničí.

Pokud rozhovor zamířil tímto směrem, bylo zjištěno, že lidé velmi dobře vedou v patrnosti, kdo z jejich rodiny bojoval za války.

Vyhodnocení otázky č. 7. – Chodíte do kostela? Případně kdy jste tam byl(a) naposled?

V tabulce číslo 9 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Chodit do kostela byla její obliba, ale kvůli věku už přes rok nebyla. Co dva měsíce ji navštěvuje farář.
PP, muž, 67 let, Služovice	Ano, chodí pravidelně
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Ano, chodí pravidelně, je sama a tak jí to dává pocit uspokojení a naděje. Třikrát do týdne ve všední dny a v neděli.
IH, žena, 58 let, Kravaře	Příležitostně, naposledy byla na půlnoční. Máma i sourozenci chodí pravidelně.
MP, muž, 43 let, Koberžice	Tvrdí, že nechodí, ale na dotaz kdy tam byl naposled odpověděl, že minulý týden v pátek. Chodí jen příležitostně.
DM, žena, 42 let, Bolatice	Ano
JP, muž, 35 let, Služovice	Na vánoce z donucení. Z jeho vrstevníků si vybavuje tak tři lidi, kteří chodí.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Ani ne, naposledy byla před rokem
DH, muž, 23 let, Kravaře	Chodí, ale ne na mše. Chodí sám. Přiznává, že je věřící, nerad chodí s davem.
TT, žena, 21 let, Hlučín	Nechodí pravidelně, jen při vhodných příležitostech, jako jsou svatby, pohřby. Naposledy byla před dvěma týdny.

Zdroj: Vlastní výzkum

Hodnocení této otázky je velmi zajímavé. Na jednu stranu je z odpovědí patrný zcela evidentně vyšší zájem o církve než u zbytku české populace, nicméně i mezi tak malým vzorkem respondentů se našli lidé, kteří vztah k církvi nemají. Což, dle popisu v teoretické části práce, bývalo nemyslitelné.

Vyhodnocení otázky č. 8. – Jaké další specifické zvyky místní lidé mají?

V tabulce číslo 3 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Chodit do kostela
PP, muž, 67 let, Služovice	V sobotu se zametá a v neděli po obědě všichni šli do hospody
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Bývalo to jiné, už to vymizelo, ani na šmigrusty se nechodí. Sobotní zametání chodníků, sousedské vztahy, sousedi si vzájemně chodí přát a gratulovat třeba k narozeninám, domácí zabíjačky
IH, žena, 58 let, Kravaře	Sobotní úklid, sekání zahrady. Nejrazantnější je to před odpustem, to se natírají ploty a podobně.
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Sobotní úklid,
DM, žena, 42 let, Bolatice	Sobotní úklid, v sobotu se peče buchta
JP, muž, 35 let, Služovice	Sobotní úklid, letní opékání na zahradách, velké množství spolků, kteří organizují spoustu akcí – plesy, hasičský, sportovní, myslivecký, pálení čarodějnic, stavění máje, sportovní turnaje, hasičské soutěže, myslivecké hody
AK, žena, 28 let, Hlučín	V sobotu úklid, v neděli se naopak nepracuje
DH, muž, 23 let, Kravaře	V neděli dopoledne návštěva kostela, odpoledne návštěvy příbuzných. Blízké sousedské vztahy „opekani po susedsku“. Sobotní úklid.
TT, žena, 21 let, Hlučín	K úklidu v sobotu byla nucena rodiči od dětství, ale od střední školy uklízí ve čtvrtek.

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejčastěji je uváděn sobotní úklid, ten je sice v oblasti takřka „železným“ pravidlem, ale respondenti je uváděli především proto, že byl v otázce uveden jako příklad. Respondenti dále uvádějí nedělní návštěvu kostela dopoledne, návštěvy příbuzných v neděli odpoledne a nejrůznější společenské aktivity utužující společenské vazby.

Vyhodnocení otázky č. 9. – A co místní národní jídlo? Co považujete za místní delikatesu?

V tabulce číslo 11 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Brambory, bramborové placky. Maso nebývalo dříve.
PP, muž, 67 let, Služovice	Tady nejvíc svíčková, nebo kačena
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Na slavnostní jídlo svíčková. Šimlena – ovocná omáčka, polévaly se s ní knedlíky
HH, žena, 55 let, Kravaře	Halečky ze syrových brambor, buď se zelím, nebo děti s cukrem
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Mačka, sladká vánoční omáčka
DM, žena, 42 let, Bolatice	Brambory a kiška
JP, muž, 35 let, Služovice	Neví, po nápovědě se rozpomněl na Halečky
AK, žena, 28 let, Hlučín	Otázka byla zamluvena
DH, muž, 23 let, Kravaře	Na nic si nevzpomene
TT, žena, 21 let, Hlučín	Uvedla hlučínské koláče, ale na víc si nevzpomněla

Zdroj: Vlastní výzkum

Většina respondentů jen těžko vzpomínala na nějaké místní odlišnosti, co se týče jídel, přesto byly uvedeny snad všechny nejpodstatnější, tedy halečky, hlučínské koláče a mačka.

Vyhodnocení otázky č. 10. – Uměl(a) byste popsat typickou místní svatbu?

V tabulce číslo 12 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Zvyků bývalo hodně a to všechno zaniklo
PP, muž, 67 let, Služovice	Před svatbou byly v kostele troje ohlášky. V den svatby ženich jde ráno k nevěstě, požádá o ruku, dostane požehnání a jede se do kostela. Podél cesty stojí zastavovači, co vybírají peníze. Hostina začíná rozbitím talíře. Kuchařka s opařenou rukou a dává se darunek, suroviny na koláče. Při svatbě se juchá „vesele“
MŠ, žena, 65 let, Služovice	V dnešní době už je jako každá druhá. Dříve se pekly koláče, 3 až 5 tisíc a roznášely se všem známým. Před svatbou se chodilo na přípravu na faru. Svatby se dělávaly doma. Polívka ze slepice a pořádnýma okama a domácí nudle. Druhý chod maso všeho druhu. Každý svatebčan dostal výslužku. Vybíraly se peníze, do střevíce a tak. Svatby nebývaly v sobotu, bývaly ve všední den. Z tradic okolo. Poděkování rodičům, rozbitý talíř, únos nevěsty. Volání „Vesele, íjuch, vesele!“ Většinou volali chlapi kdžž na oslavě upadala nálada.
IH, žena, 55 let, Kravaře	Bývala družba na svatbě, která se o všechno starala, oblékala nevěstu, četla oznámení, dnes už to není. pokud byla nevěsta těhotná. Chodilo se s koláčema. Peníze se vybíraly do střevíčků, nebo do peřinky. Svatby se dělaly doma a na druhý den byly popravky, ale dneska už je všechno jinak.
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Rodina ženicha jde k němu na snídani, pak se jede za nevěstou, pk do kostela, pak je oslava a v průběhu ní únos nevěsty
DM, žena, 42 let, Bolatice	Koláče se napečou a chodí se s nima, zapíjí se svoboda, obřad je v kostele, jen jednu svatbu zažila civilní, ale to byli rozvedení lidé, kteří se brali znovu.
JP, muž, 35 let, Služovice	Rodina se schází před svatbou v domě nevěsty, kde probíhá požehnání, kdy ženich s nevěstou děkují za vychování a rodiče

	jím žehnají. Už tam se pije. Pak se jede na obřad do kostela. A pak je hostina. Pořád se řve „Vesele“. Rozbije se talíř, ženich to musí pozametat. Pokud je ženich fotbalista, tak může čekat, že jeho spoluhráči budou čekat v dresech, kdy dostane nějaký tématický úkol, aby se předvedl. S nelibostí popisoval vybírání peněz při průjezdu aut do kostela.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Neví
DH, muž, 23 let, Kravaře	Rodiny se scházejí na snídani, pak se jede do kostela a pak je oslava. Zmiňuje únos nevěsty a „nějaké hry ať je sranda“. Po náповědě si vzpomněl na dražbu předmětů.
TT, žena, 21 let, Hlučín	Rodiny se sejdou u ženicha a nevěsty. Pak si jde ženich pro nevěstu, tam se mu snaží podstrčit jinou nevěstu. Při cestě na obřad svatebčany zastavují lidé, převážně v ulici, kde bydlí nevěsta. Jsou v kostýmech a vybírají peníze. Obřad v kostele s velkou mší. Po obřadu velká hostina. Typický je únos nevěsty. Popsala osobní zkušenost ze svatby, kam byla dovedena koza. Nevěsta ji musela podojit a ženich to mléko vypít.

Zdroj: Vlastní výzkum

Popis svatby je pro autora největším překvapením. Je zmíněno velice široké spektrum zvyků, z nichž spousta odpovídá historickým záznamům. Například poděkování rodičům a posvěcení od nich, snídaně rodin u obou snoubenců. Zvyky jako pokus ženichovi podstrčit jinou nevěstu a mnoho dalších. Autor si neodpustí jisté osobní nadšení a poznámku s jistým citovým zabarvením: „Ještě není vše ztraceno“

Vyhodnocení otázky č. 11. Co pro vás znamená rodina a kdo všechno do ní patří

V tabulce číslo 13 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Sourozenci, moje děti a jejich potomci
PP, muž, 67 let, Služovice	Bližší, to je moje rodina a vzdálenější, to jsou sourozenci, bratřanci, hranice rodiny je do třetího bratrance. Pomáhat si

	chodíme běžně
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Rodina pro ni znamenala všechno. Už jí nikdo nezbyl, jen děti, ale byli to dědečkové, babičky, tchán s tchyní, její sestra, synovci, neteře. Nezištná pomoc v rodině byla běžná před rokem 1989. Všechno se dělávalo svépomocí. Dneska se to změnilo. Lidi skrz práci nemají na nic čas a tak všechno dělají firmy. Je sama, a když něco potřebuje, tak řekne švagrovi a ten vždycky přijde.
IH, žena, 55 let, Kravaře	Rodina pro ni znamená hodně. Patří tam hodně lidí, třeba i příbuzní zetě. Navzájem si pomáhají a navštěvují se.
MP, muž, 43 let, Koberovice	Rodina znamená zázemí, může si v jejím kruhu odpočinout a jde o široký okruh lidí, příbuzní, blízcí přátelé, sousedi
DM, žena, 42 let, Bolatice	Když byli děti, vídali se s bratrancema často. Teď už se tolik nenavštěvují. Když je potkám na ulici, tak ví, že to je bratranec, ale to je vše. Kdyby ovšem přišel, že potřebuje pomoci, půjde hned.
JP, muž, 35 let, Služovice	Rodiče, sourozenci, teta, bratranec, to je blízká rodina, s kterými se pravidelně setkávají, ostatní jsou vzdálená rodina, se kterou se setkávají na oslavách. V rodině si pomáhají při opravách domu, půjčují si běžně věci, i peníze.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Rodina začíná manželem, dětmi, rodičema a pokračuje k dalším příbuzným. Hranice těžko odlišuje. Ale bratrance rodičů už za rodinu nepovažuje.
DH, muž, 23 let, Kravaře	Rodiče, prarodiče, sourozenci, sourozenci rodičů. Širší rodinu ale nezná. Vzájemná pomoc funguje i mezi přáteli bez ohledu na rodinné vazby.
TT, žena, 21 let, Hlučín	Rodina je pro ni na prvním místě, patří tam rodiče, babička, vnímá i ostatní členy širší rodiny, ale odlišuje je tak, že s nimi nevyrůstala. Ale často se s nimi navštěvují. Například s bratrancema její matky.

Zdroj: Vlastní výzkum

Z odpovědí respondentů vyplývá, že tradiční rodinné vazby na Hlučínsku jsou silné. Každý z respondentů potvrzuje silné rodinné vazby, kdy někteří uvádějí, že rodina pro ně znamená všechno, nebo že je na prvním místě. U některých se pojem rodina rozšiřuje i na sousedy a známé. Nezištná pomoc v rámci rodiny je naprosto běžným jevem a to často včetně pomoci finanční.

Vyhodnocení otázky č. 12. – Kdybyste dostal(a) nějakou zajímavou pracovní nabídku například z Prahy, která by ale znamenala nadobro se tam odstěhovat. Přijal(a) byste ji?

V tabulce číslo 14 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Přestěhovalo se hodně lidí do Prahy, ale já ne
PP, muž, 67 let, Služovice	Kdysi možná, dneska už ne.
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Našla jsem si chlapce z Kladna. Když jsme přemýšleli, kde založíme rodinu, lákala mě myšlenka bydlet ve městě. On chtěl bydlet na vesnici, tak jsme nakonec zůstali tady a on toho nikdy nelitoval.
IH, žena, 55 let, Kravaře	V žádném případě. Já bych odsud nikdy nešla
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Ne
DM, žena, 42 let, Bolatice	Ne, já už ne. Já se ráda někde podívám, ale přestěhovat ne.
JP, muž, 35 let, Služovice	Už žil v Praze, v zahraničí. Neměl by s tím problém. To, že by tam bydlel, by neznamenovalo, že by nemohl přijet.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Nabídku by přijala, ale nerada by ztratila kontakt s rodinou
DH, muž, 23 let, Kravaře	Asi ano.
TT, žena, 21 let, Hlučín	V současné době by se klidně někam na čas odstěhovala, ale až bude mít rodinu, chce být zpátky.

Zdroj: Vlastní výzkum

I z této otázky vyplývá vliv rodinných vazeb. Hlučíňané jsou lidé zvědaví, rádi cestují. Nemají obavy někde i zůstat déle, drtivá většina z nich se ovšem vrací do oblasti. Na tomto se nic nezměnilo.

Vyhodnocení otázky č. 13. – Umíte si představit, že byste byl(a) vnitřně doma jinde než na Pražce?

V tabulce číslo 15 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Nemělo smysl otázku pokládat
PP, muž, 67 let, Služovice	Vždycky to táhne domů. I když jsem byl na vojně a tak.
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Nikdy bych se asi v Čechách necítila doma, protože manžel tu se mnou žil 40 let, ale vždycky byl doma tam, tohle byl jeho druhý domov.
IH, žena, 55 let, Kravaře	Ne. Kdysi jsem byla krátce v Německu a chtěla jsem tam zůstat, ale jsem ráda, že jsem tam nezůstala, bych tam umřela steskem.
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Neumí si představit život ve městě
DM, žena, 42 let, Bolatice	Ne. Chyběla by mi rodina a známí.
JP, muž, 35 let, Služovice	Pokud by se někde přestěhoval a líbilo by se mu tam, uměl by si představit, že by tam byl doma, ale až v situaci kdy by tam měl rodinu.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Doma by byla vždy na Hlučínsku i třeba po třiceti letech pobytu mimo oblast.
DH, muž, 23 let, Kravaře	Asi by byl doma na Hlučínsku. Nejspíš by ho to pořád lákalo zpátky.
TT, žena, 21 let, Hlučín	Neví, ale asi ne. Po rozvedení otázky lépe pochopila její smysl a pak tvrdila, že určitě ne.

Zdroj: Vlastní výzkum

Výsledek odpovědí na otázku je takřka stoprocentní. A potvrzuje výsledek předchozí otázky. Pražové klidně odejdou někam za prací, ale jejich srdce zůstává na Hlučínsku s jejich rodinami a nikdo si neumí představit, že by natrvalo zakořenil jinde.

Vyhodnocení otázky č. 14 – Dokázal(a) byste popsat nějaké místní tradice?

V tabulce číslo 16 je zobrazena podstata výroků získaných z rozhovorů při výzkumném šetření

Respondent	Shrnutí odpovědi
AM, žena, 84 let, Bolatice	Odpust, karmaš, to je každý rok, tři králové chodí, narození Krista, se zpěvy písní
PP, muž, 67 let, Služovice	Kdysi toho bylo dost, ale teď už je to slabé. My ani nevíme, že je půst, třeba.
MŠ, žena, 65 let, Služovice	Nový rok – půlnoční mše. Postní období – plesy: sportovní ples, hasičský ples, dětský ples, zpravidla maškarní organizovaný školou. Sv. Josef – kapela obchází obec a hraje všem Josefům. Velikonoce, na zelený čtvrtek se doma vaří něco zeleného, půst na velký pátek, bílá sobota – vzkříšení. Start fotbalové sezony, ves tím žije, organizuje se několik memoriálů. 24. června – svátek narození svatého Jana Křtitele – posvícení (odpust). Výročí složek, nedávno měli hasiči 90 let, dělala se slavnost svatého Floriánka
IH, žena, 55 let, Kravaře	Karmaš v listopadu, Odpust je 24. 8.
MP, muž, 43 let, Kobeřice	Plesy, stavění máje, kácení máje, dožínky
DM, žena, 42 let, Bolatice	Dožínky tady jsou, plesy jednotlivých organizací, pochování basy, v září Kobzolfest (vaří se pro lidi jídla z brambor)
JP, muž, 35 let, Služovice	Kromě popsaných tradic u zvyků už si vzpomene jen na socialistické, prvomájové průvody. Aktivity, které pořádali místní vojáci, dokud tam byla posádka a podobně.
AK, žena, 28 let, Hlučín	Na nic si nevzpomněla, jen na odpust v Kravařích.
DH, muž, 23 let, Kravaře	Na zámku pochování basy, velikonoční výstavy, stavění májky, kolotoče (odpust), běh zámeckým parkem. Okolo kostela pořádá nějaké aktivity fara, ale on se do toho moc nehrne.
TT, žena, 21 let, Hlučín	Kácení máje, stavění vánočního stromku, krmaš, škola podporuje nářečí, například při různých výročích se čtou povídky v prajzštině a podobně

Zdroj: Vlastní výzkum

Tradice splývají ve většinovém českém duchu. Respondenti si nejčastěji vzpomněli na klasické tradice jako stavění a kácení májky, stavění vánočního stromku a podobné. Rozdílem jsou respondenti z okolí Kravař, kteří znají a navštěvují místní odpust. V odpovědích se ale objevily „nové“ tradice, které by určitě stálo za to prostudovat hlouběji, například Kobzolfest v Bolaticích, nebo pak níže zmíněný Strassenfest v Kravařích.

4.2 Rozhovor s přistěhovalcem na Hlučínsko

Zajímavým příspěvkem byl uskutečněný rozhovor s kamarádem autora, který se na Prajzku přizemnil a již tam několik let žije. Jde o další úhel pohledu ze strany osoby, která se denně pohybuje v popisovaném prostředí, neustále přichází do styku s místními lidmi, a přesto si zachovává odstup. Respondent byl vybrán k rozhovoru proto, že jej autor velmi dlouho a velmi dobře zná, ví, že jde o vyzrálou osobnost, která není lehce ovlivnitelná a jejíž názory mají svou váhu.

Otázky jsou samozřejmě kladeny jinak, ale volně kopírují sled otázek překládaných „rodilým“ respondentům.

Následuje kompletní přepis rozhovoru.

Respondent D.G., Kravaře, 39 let

Otázka 1 – *Místním lidem se říká Prajzi, víš proč?*

Vím, jeden kamarád natáčel, nebo dělal nějaké rozhovory s lidma tady z Prajzky a říkal, že to je bývalé Prusko. Nemám důvod mu nevěřit.

Otázka 2 – *Jak bys charakterizoval obyvatele Hlučínska. Jaké jsou jejich klady a zápory.*

Já jako přistěhovalý Prajz jsem si na to musel docela dlouho zvykat. Tady každý hrabe na svojem písečku a je to tady trošku zvláštní.

No a v čem?

Třeba soused tady od vedle každou neděli vytáhne auto z garáže. On ho nenastartuje, on ho vytlačí, umyje a zase ho zatlačí zpátky.

No a nějaké klady třeba?

Já když jsem potřeboval v neděli umýt auto, tak jsem musel počkat do pondělka, protože jsem se styděl.

Otázka 3 – *Co se nejvíc změnilo ve tvém životě po tom, co ses na Hlučínsko přestěhoval?*

Tak já když jsem se tady přestěhoval, tak přišla rodin, tak mi se to změnilo „zu grunt“. Od začátku až do konce. Co se změnilo nejvíc, starost o děcka.

Ta otázka přímo nemíří tímhle tím směrem. To je jasný, že to se každému změní, když přijdou děti.

Ale spíš myslím tady jako, vlastně, z tvého pohledu. Z hlediska tvých osobních zvyků a takhle.

Já myslím, že já jako opavák asi jsem zvyky nezměnil. A i když se to někomu nelíbí, tak ať si prostě..., udělá, co potřebuje, abych to řekl slušně

Otázka 4 – *Považuješ se za místního? Máš pocit, že tě místní lidi přijali?*

Pořád za mnou chodí, abych jim s něčím pomohl, takže mě přijali velice dobře, bych řekl.

Otázka 5 – *Jak často a při jakých příležitostech se setkáváš s nářečím?*

Nářečím tady mluví většinou starší lidi. Těsně po tom, jak jsem se tady přistěhoval, tak jsem šel něco nakoupit, do samošky tady. A zeptal jsem se v samošce jestli tu není, teď nevím co jsem to hledal, hořčice, nebo něco. A ona mi říká, ona mi odpověděla, ta stará babka „počkej synečku, ja pošukam“ a odešla. Vůbec jsem nevěděl, která bije.

Otázka 6 – *Co místní zvyky a tradice? Co tě okolo toho nejvíc překvapilo a kde vidíš největší rozdíly?*

Největší rozdíly..., tak tady ty tradice, nějak jsem se s nima nasetkal.

Na Karmaš třeba nechodíte?

Karmaš, jo, to je pravda. Ohledně Karmaše, nedokážu pochopit jak někdo kvůli Karmaše gruntuje a umývá okna a zdobí celý barák. Hlava mi to nebere. Oni si berou týden volna na to, aby mohli chodit na kolotoče. Já to jako přistěhovalec nechápu.

A co třeba ten, když se bavíme o tom, co třeba ten sobotní úklid?

Ale zase, překvapilo mě, třeba Strassenfest, že se sejde celá ulice. Každý něco donese. Klobásky, pívko, je to tady vedle na točně. A musím říct, že takové akce mě..., jako klobouk dolů před takovýma akcema.

No, a když jsem se teda ptal, co třeba ten sobotní úklid?

Ten sobotní úklid?

Jak to vnímáš ty, jako člověk, který...

Nechápu, že někdo může chodník umývat Savem. To prostě, mi to hlava nebere. Že to někdo jako..., že tam někdo poseká trávu. Trávu tam sekám taky, když už tam seču. Tak to přiberu. Že bych zametal chodník, to ne, ale když tam jako nasviním, tak to po sobě uklidím. Ale abych umýval chodník Savem, aby byl bělejší, to mi hlava nebere.

Otázka 7 – Z tradic je nejvýraznější svatba. Sám jsi jednu zažil. Co ti přijde zvláštní na místních svatbách?

Nevím, myslím si, že já jsem jako opavák byl na nějakých svatbách, a nevidím v tom žádný rozdíl. Aspoň my jsme žádný rozdíl neměli. Nejsem si vědom žádného rozdílu.

No ono se třeba říká, že to je přepřácané jak prajzke vesele, jako jo. Tam ty rozdílly jsou.

Ne ne, nevím o žádném rozdílu. Možná to bude taky tím, že to organizovali moji rodiče většinou.

Otázka 8 – Jsi věřící? Chodíš do kostela?

Ne

Otázka 9 – A co se týče místního prostředí, ovlivnilo tě to nějak, nebo prostě, zatvrdil ses třeba, nebo jsi k takovým věcem přístupnější?

Nejsem věřící a jsem zastáncem toho, že každý si může věřit v to, co chce.

Jak třeba vnímáš tu posedlost kostelama, nebo vírou tady těch místních obyvatel.

Moji sousedi nechodí do kostela. Když je nějaká příležitost, tak možná jo. To já nesleduju, ale nejsem si vědom, že by tady byli kosteloví typové.

Tak tady v Kravařích je to přece jenom trošku jiné

Otázka 10 – Když už tady bydlíš takovýdle čas, odstěhoval by ses někam jinam?

Akorát si vzpomenu, že když byl pohřeb a zemřela část rodiny, teta nějaká vzdálenější od mojí ženy, tak jsem byl v kostele a všichni věděli, co tam mají dělat. Toho jsem si všiml, jako že všichni kdy se mají postavit, kdy mají sedět a kdy mají co říct. Kromě mě. Já jsem postavil, když oni si sedali a připadal jsem si jako Mr. Bean.

A ještě jednou zopakuju poslední otázku. Když už tady bydlíš takovýdle čas a přivykl sis tady těm věcem, odstěhoval by ses jinam?

Nemám problém se odstěhovat jinam, ale mám problém se odstěhovat od toho, co jsem tady vybudoval za tu dobu. Takže ano i ne. Místo nehraje roli, ale to co tady mám, mi vyhovuje. Je to vlastně už přizpůsobené našim potřebám, naší rodiny a představa, že bych se měl někde odstěhovat a začít všechno přizpůsobovat znova je prostě šílená.

5 DISKUSE

Nyní je možné přistoupit k celkovému zhodnocení výzkumu. A již v úvodu se musíme zamyslet nad samotným pojmem sociální skupina. Antropologové tento pojem běžně používají, ale například v rozsáhlém antropologickém slovníku, ač i zde je pojem využíván, sám o sobě tento pojem specifikován není (Malina, 2009). Můžeme použít jiný termín, například společnost, ale hranice tohoto pojmu jsou širší, než rámec této práce, proto si pomozme jinou definicí.

„Pojmy „společenská (sociální) struktura“, „společenská (sociální) organizace“ a „společenský (sociální) systém“ pocházejí z antropologických a sociologických studií, ale je možné se s nimi setkat i na stránkách populárních novin a časopisů. Všichni přibližně víme, co znamenají, ale dosud jsme možná plně nedomysleli, jak daleko vlastně sahá jejich význam.“ (Murphy, 1998, s. 64)

Nejvýstižnější definici poskytuje Nakonečný (2009), který definuje sociální skupinu jako skupinu, kterou tvoří jedinci ve vzájemné interakci, kteří se navzájem znají, jsou propojeni v rámci společných cílů a sdílených norem, zaujímají různé role a pocítují vědomí „my“.

Právě to vědomí „my“ je u Prajzů důležité a je základním směrem výzkumu v této práci. Nakolik obyvatelé Hlučínska pocítují dnes toto „my“?

5.1 Diskuze okolo primárních výzkumných otázek

Předložme si postupně jednotlivé položené výzkumné otázky a zhodnoťme si, co v jejich ohledu tato práce přinesla.

Byli obyvatelé Hlučínska vůbec někdy specifickou sociální skupinou?

Zcela jednoznačně ano. Potvrzují to nejenom výzkumy, které se v dané oblasti prováděly až do 50. let 20. století, ale i teoretická část této práce. Jako sociální skupinu, nebo lépe starším termínem etnografickou skupinu Prajzáky vymezoval vlastní jazyk, vlastní kulturní prvky, například otázka víry, nebo specifické zvyky nejlépe popsané například v historickém popisu svatby. Závěr je zcela jednoznačný. Ano, obyvatelé Hlučínska byli specifickou sociální skupinou.

Co je jako sociální skupinu vymezovalo?

Odpovědi na tuto otázku jsem již předešel v předchozí části. Je zde několik jednoznačných prvků, které naplňují nastavenou definici sociální skupiny. Již zmíněný jazyk má své zvláštnosti prozkoumané a popsané v kapitole 2.4.7.1. Existovala a v teoretické části je popsána celá řádka zvyků, tradic a jiných aspektů, vymezující Prajzaky z rámce běžného obyvatelstva naší země. Přičemž nejdůležitější je fakt, že lidé této oblasti po dobu takřka 250 let do naší společnosti vůbec nepatřili. Dnes není možné se nikoho zeptat na to, zda cítili to „My“, ale ze zjištěných faktů je zcela evidentní, že tato otázka vůbec nemusela být vyslovena.

5.2 Diskuze okolo primárních výzkumných otázek

Nyní přistupujeme k samotné komparaci, tedy tomu nejzákladnějšímu, čím se Kulturní a sociální antropologie jako věda zabývá. Jak již bylo řečeno. Cílem této práce není komparace obyvatel Hlučínska s většinovou českou populací. To již dříve provedli jiní výzkumníci a rozdíly byly dobře zmapovány. Ale tyto výzkumy proběhly před několika desetiletími a situace na Hlučínsku se mezi tou dobou zákonitě musela změnit. Smyslem této komparace tedy je zhodnotit jak moc velké jsou popsané rozdíly. Zda vůbec ještě nějaké jsou, nebo se dokonce některé z nich vlivem začlenění do většinové společnosti úplně nasmazaly.

Jsou Prajzi i dnes specifickou sociální skupinou?

Po prostudování odpovědí respondentů je možné tvrdit, že i když se rozdíly rychle mažou, stále jich zde je více než dost na to, abychom si na tuto otázku mohli odpovědět kladně. I když většina respondentů nehovoří v denním styku nářečím, přicházejí s ním často do styku, rozumí mu a hlavně jsou si vědomi jeho existence. Dále každý z respondentů popisuje alespoň několik zvláštností své sociální skupiny a všichni se s touto skupinou ztotožňují. Je zde jasně zřetelné to „my“. Kromě jazyka můžeme zhodnotit zejména otázku víry. Stále je patrná silná orientace místních obyvatel na katolickou církev. Dalším fenoménem je rodina. Místní pojetí tradiční rodiny je protipólem trendu většinové populace, kterým je rodina nukleární.

Jsou patrné nějaké rozdíly mezi dřívějšími průzkumy Hlučíňanů jako sociální skupiny a tímto současným průzkumem?

Asi nejdůležitější otázka této práce. Nakolik se obyvatelé Hlučínska přizpůsobili životu v českém národním státě. Jsou nadále cizinci ve vlastní zemi? Tedy žijí ve statutu, kterému byli po staletí přivyklí? Separují se od většinové společnosti, nebo dokonce jsou separováni tak jako dříve, což bylo patrné u příkladu s výstavbou Čs. opevnění.

Na základě zhodnocení odpovědí respondentů a to včetně posledního rozhovoru v kapitole 4.2, je zcela patrné, že se pozice Prajzáků podstatně změnila. Cítí to jinak i oni sami, cítí to tak i lidé z okolí. Obě strany vnímají existenci pojmu Prajz, ale jak vidíme z odpovědí na otázku 1 ani Hlučíňané sami už si nejsou jistí tím, co tento pojem znamená. Celé toto téma pak uzavírá odpověď respondentky A.M. na otázku číslo 4, kdy sdělila, že podstatný rozdíl nevnímá, a že se pojmy Prajzak a Cisarak už jen udržují.

Konkrétní rozdíly opět najdeme ve víře. Rovnou několik respondentů uvádí, že do kostela pravidelně nechodí, což dříve bylo naprosto nemyslitelné. Ateismus se nepřipouštěl a docházka do kostela podléhala přísné sociální kontrole.

Ustupují zvyky, s mnoha popsány zvyky v teoretické části, se u odpovědí v praktické části nesetkáváme. Při záměrném dotazu na ně, respondenti uváděli, že o nich vůbec netuší.

Vlivem doby a také odklonu od církevních zvyklostí se mění jídelníček. Dnes je běžné maso na stole a to i v postní dny. Respondenti si sice vzpomněli a uvedli prakticky kompletní výčet specifických jídel, ale z jejich odpovědí je patrné, že tato jídla jsou i pro ně samotné raritou.

Jiskříčkou ve tmě jsou tradice. Obce se snaží udržovat, obnovovat a dokonce zavádět tradice. Podstatnou roli v tom hraje i církev, ať už jako spoluorganizátor, například Kravařského Odpustu, anebo jako organizátor. Jak bylo zmíněno v rozhovorech, často určité aktivity organizují fary.

Zhodnotit tuto otázku je možné tedy tak, že jistý zákonitý vývoj od posledních výzkumů proběhl. Globalizační vliv masmédií a internetu je patrný na každém kroku. Společnost na Hlučínsku se mění rychle, což je patrné z odpovědí respondentů, kteří popisují, že ještě před 10 – 15 lety to všechno bývalo jiné. Jsme svědky dynamického procesu, jehož výsledek, byť dílčí, protože kulturní změny jsou neustálým a nekonečným procesem, budou moci zhodnotit budoucí výzkumníci.

Je vnímání Prajzáků jich samotných jako sociální skupiny odlišné s věkem?

Parametry výběru respondentů nám umožňují nahlížet na problematiku i ze zajímavého úhlu pohledu na kulturní a sociální změny na Hlučínsku z hlediska věku obyvatel.

V předchozí otázce jsme se přesvědčili, že společnost na Hlučínsku prochází změnou. Je tato změna patrná více u mladých lidí. Dalo by se to očekávat, vzhledem k jejich otevřenosti informačním kanálům. Přesto na tuto výzkumnou otázku nelze jednoznačně odpovědět. Příkladem u znalosti nářečí je jednoznačná odpověď zástupkyně mladší generace A.K., že prajzky nejenom rozumí, ale i komunikuje. Z hlediska víry je překvapující odpověď třiatvacetiletého D.H., který přiznává silnou orientaci svého života na víru včetně toho, že chodí sám rozjímat do kostela a naopak se vyhýbá hromadným aktivitám společnosti ve směru k církvi. I respondentka T.T, která potvrzuje fakt, že mladí lidé spíš užívají anglikanismů, než nářečních slov, zároveň uznává, že byla svědkem aktivit školy v místě bydliště, která měla za cíl v mladých lidech budovat povědomí o specifickém jazyce oblasti.

Mezi lidmi ze starších respondentů naopak nalézáme rovněž jedince, kteří nechodí pravidelně do kostela, a nejstarší respondentka dokonce uvádí, že sama nemluví nářečím. Takže po dlouhé analýze zjištěných informací, je možno tvrdit, že rozdíly mezi obyvateli dle věku nejsou výrazněji patrné.

Je postup ztráty kulturní identity ve městech rychlejší, než ve vesnicích?

Naopak druhé kritérium výběru je takřka jednoznačné. Na vesnicích na Hlučínsku se mezi lidmi udržuje více prvků sociální skupiny. Ať už jde o jazyk, víru, ale i společenské aktivity jako například vzájemná pomoc. Naopak z měst máme například jedinou odpověď, která ne zcela jednoznačně potvrdila vnímání široké tradiční rodiny. Ve městech je podstatně patrnější odklon od církve. Z pohledu tradic je to patrné rovněž, s výjimkou Kravař, které jsou tradicím velmi nakloněny. Naopak Hlučín je v této roli zřejmě velmi pasivní, protože jeho obyvatelé neuvádějí žádné aktivity, zde konané, jichž by si byli vědomi.

ZÁVĚR

„Deutschland, Deutschland, über alles, prazna ležka, prazny taleř.

Deutschland, Deutschland, über alles, kaj si Adolf, kaj si zalez.“

(Rumanová, 2002, s. 26)

Hodně skloňovanou otázku, jak to je vlastně se vztahem Hlučínska k Německu, poměrně přesně vystihuje úvodní citát. Hlučíňané se v minulosti museli stát Němci, ti je pak opustili a dneska zase musí být Čechy. K problému ale přistupují s humorem sobě vlastním.

Přesto jejich identita stále není jednoznačná, což je poznat i z rčení používaném při mistrovství světa v hokeji když se v jednom zápase setká český a německý tým „Hraju naši s našima“.

Jak bylo zmíněno v úvodu, jedna se o oblast s dramatickým historickým vývojem, který se na jeho obyvatelích nesmazatelně podepsal. A onu nesmazatelnost jsme si potvrdili a v této práci.

Hlučínsko si nadále zachovává svou jedinečnost, což je patrné nejvíce ve vztahu obyvatelstva k víře, v opoře obyvatel v rodině a v ochotě pro ni udělat cokoliv. Dochovalo se nářečí a ze zjištěných informací lze usuzovat, že bude zachováno i pro budoucí generace, které si tak bude moci přečíst, nebo možná i zaslechnout vtípky v této zvláštní, přesto krásné variaci češtiny.

Místní společnost udržuje nespočet tradic, z nichž některé dokonce přesáhly lokální věhlas, jako například Kravařský odpust, některé byly v nedávné době obnoveny, v tomto případě honění krále ve Lhotce. A lidé sami vytvářejí nové, dříve neznámé, jako je například Strassenfest.

Lidé samotní jsou si vědomi své unikátnosti, jsou pyšní na několik vlastností, které je rovněž vymezují, jako například pracovitost, pohostinnost, to, že jsou společenšší a ochotní si vzájemně nezištně pomáhat.

Přesto proběhla, oproti dobám minulým integrace do většinové společnosti. Dnes na Prajzáky již nikdo nekouká jako na zvědy, nebo na zloděje. Nikdo jim nezávidí, že jim posílají příbuzní z Německa peníze. Oni sami nemají problém si najít zaměstnání mimo svou oblast a naopak jsou pro svou pracovitost ceněni jako vynikající pracovníci. Autor má mezi známými rovnou několik Hlučíňanů, kteří si vybudovali úspěšné kariéry v Praze, nebo v Brně a zastávají často nenahraditelné role ve firmách, kde pracují.

Výsledek tedy je jako z nějaké pohádky, vše špatné odeznělo a zůstala jen ta pozitiva.

SOUHRN

Pohled na Hlučínsko a jeho obyvatele z pohledu kulturní a sociální antropologie. Studium nejdůležitějších aspektů, které obyvatelstvo této oblasti vymezuje jako sociální skupinu, tedy jazyka, vlastností, vzorců chování, zvyků a tradic.

Kvalitativní forma bakalářské práce prováděná z přístupu kazuistiky metodou kvalitativního dotazování na výběru 10 respondentů vybíraných s ohledem na věk a bydliště. Jeden rozhovor navíc proveden i s osobou, která se do oblasti přistěhovala. Práce tak obsahuje i jistý pohled zvenčí.

Cílem práce je průzkum současného stavu obyvatelstva a jeho „národního cítění“. Tedy zda Prajzáky i nadále můžeme považovat za specifickou sociální skupinu. Jak jsou na tom jednotliví činitelé, kteří je jako skupinu vymezují a srovnání výsledků výzkumu této práce s výsledky předchozích průzkumů.

Klíčová slova:

Hlučínsko, Prajzák, Prajzka, Kulturní a sociální antropologie, hlučínská svatba

SUMMARY

The view of Hlucin city surrounds and its inhabitants from the perspective of the cultural and social anthropology. Research of the most important aspects with those the population of this area is defined as a social group. Especially language, characteristics, behavior patterns, habits and traditions.

A qualitative approach of the bachelor work provided by qualitative form of interviews with the selection of 10 respondents selected with regard to their age and their residence. There is an additional interview with the person who moved into that area. The work thus contains certain view from outside.

The aim of this work is to survey the current state of the population and its "national identity." If we can still consider about Prajzes as a particular social group. How is it about all the aspects which define the inhabitants of „Hlucinsko“ as a social group and comparing the results of this research with the results of previous surveys.

The key words:

Hlucinsko, Prajzak, Prajzka, The cultural and social anthropology, the wedding in Hlucin area

REFERENČNÍ SEZNAM

Seznam použité literatury

BAKALA Jaroslav a kol. 1992. *Slezsko*, Slezská grafia.

BENA, Lev. 1924. *Hlučínsko – stručná informace a průvodce krajem*, Brno, 52 s.

FICEK, Viktor. 1958. *Hlučínsko; příroda, lid, kultura: cyklus přednášek pořádaný Masarykovou universitou v Brně*. 1. vyd. V Ostravě: Krajské nakl., 205 s.

FRANKS Norman, Greg VANWYNGARDEN. 2004. *Fokker D VII Aces of World War 1*, Díl 2

HENDL, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd.

Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

Hlučínsko v proměnách času. 1995. Sborník příspěvků z konference k 75. výročí připojení Hlučínska k Československé republice, Hlučín.

Hlučínsko, Valticko, Vitorazsko--: podobná minulost : historie, obce, atraktivita = eine ähnliche Vergangenheit : (Geschichte, Gemeinden, Attraktivitäten) = podobna przeszłość : (historia, gminy, atrakcje). 2008. Editor Metoděj Chrástecký. Hlučín: Muzeum Hlučínska, 243 s. ISBN 978-80-254-3581-6.

<http://www.bejatka.cz>

<http://www.kravare.cz/turista/kravarsky-odpust>

<http://www.nemecke-obcanstvi.cz>

<https://lhotka.ostrava.cz/cs/o-lhotce/zajimavosti>

CHRÁSKA, Miroslav. 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

LIŠKOVÁ Věra. 2006. *Regionálně geografická studie Hlučínska – diplomová práce*, Olomouc 2006

MALINA, Jaroslav. 2009. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM. ISBN 978-80-7204-560-0.

MEČIAR Marcel. 2007. *Sociální identity autochtonních obyvatel Hlučínska – disertační práce*, Brno.

- MURPHY, Robert Francis. 1998. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-53-2.
- NAKONEČNÝ, Milan. 2009. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1679-9.
- PLAČEK, Vilém. 2007. *Prajzáci, aneb, K osudům Hlučínska 1742-1960*. 2., upr. a dopl. vyd. Háj ve Slezsku: František Maj, ISBN 978-80-86458-21-2.
- RUMANOVÁ Lidie. 2009. *Česko – prajzský slovník + Frky + Nadávky*, Bittisk s.r.o.
- RUMANOVÁ, Lidie. 2002. *Mluva a pořekadla z Kravař a okolí*. Kravaře: Zámecké muzeum. ISBN 80-902889-9-5.
- SCHLOSSARKOVÁ, Jana a kol. 2005. *Kuchařka z Hlučínska: co se vařilo a vaří*. V Kravařích: Ave Centrum, Slezsko (Ave Centrum). ISBN 80-86268-06-3.
- SMOLKA, Josef a Antonín SATKE. 1958. *Hlučínský pohádkář Josef Smolka: pohádky, povídky a vyprávění*. V Ostravě: Krajské nakl., 263 s.
- ŠEFČÍK Erich a kol. 1999. *Lidová kultura na Hlučínsku*, Bolatice – Kravaře
- ŠEFČÍK Erich, Jan VEČEREK. 1994. *Několik příspěvků k dějinám Hlučínska v 16. až 20. století*, Slezská kulturní a vzdělávací nadace Hlučínsko
- VYHLÍDAL Jan. 1903. *Naše Slezsko*, 2. díl, Praha
- VYHLÍDAL Jan. 1909. *Pruský sněm a Moravci na Ratibořsku*. Opava, 36 s.
- VYHLÍDAL Jan. 1910. *Pod perutěmi pruského orla*. Opava, 108 s.
- VYHLÍDAL Jan. 1930. *Pod žezlem pruských králů*. Přerov, 200 s.

Seznam použitých symbolů a zkratk

např. – například

p. – pád (ve smyslu českého jazyka, například 5. pád – oslovujeme, voláme)

s. – stránka

tzn. – to znamená

= - rovná se

% - procento

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Grafické zobrazení Hlučínska na dobové mapě

Obrázek 2 – Přesnější zakres katastrů jednotlivých Hlučínských obcí z roku 1946

Obrázek 3 – všední kroj

Obrázek 4 – Dobová fotografie svátečního kroje

Obrázek 5 – Ženy ve svátečních krojích

Obrázek 6 – Zavazování šaltuchu

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Věkové kategorie

Tabulka 2 – Respondenti dle lokality

Tabulka 3 – Vyhodnocení otázky číslo 1

Tabulka 4 – Vyhodnocení otázky číslo 2

Tabulka 5 – Vyhodnocení otázky číslo 3

Tabulka 6 – Vyhodnocení otázky číslo 4

Tabulka 7 – Vyhodnocení otázky číslo 5

Tabulka 8 – Vyhodnocení otázky číslo 6

Tabulka 9 – Vyhodnocení otázky číslo 7

Tabulka 10 – Vyhodnocení otázky číslo 8

Tabulka 11 – Vyhodnocení otázky číslo 9

Tabulka 12 – Vyhodnocení otázky číslo 10

Tabulka 13 – Vyhodnocení otázky číslo 11

Tabulka 14 – Vyhodnocení otázky číslo 12

Tabulka 15 – Vyhodnocení otázky číslo 13

Tabulka 16 – Vyhodnocení otázky číslo 14

Seznam příloh

Jedinou přílohou jsou zvukové záznamy 11 rozhovorů, které jsou součástí CD, kde je i elektronická verze této práce

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jiří Šina
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Zemánek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Hlučínsko z pohledu Kulturní a sociální antropologie
Název v angličtině:	The region around city of Hlucin from the Cultural and Social anthropology view
Anotace práce:	Pohled na Hlučínsko a jeho obyvatele z pohledu kulturní a sociální antropologie. Studium nejdůležitějších aspektů, které obyvatelstvo této oblasti vymezuje jako sociální skupinu, tedy jazyka, vlastností, vzorců chování, zvyků a tradic.
Klíčová slova:	Hlučínsko, Prajzák, Prajzka, Kulturní a sociální antropologie, hlučínská svatba
Anotace v angličtině:	The view of Hlucin city surrounds and its inhabitants from the perspective of the cultural and social anthropology. Research of the most important aspects with those the population of this area is defined as a social group. Especially language, characteristics, behavior patterns, habits and traditions.
Klíčová slova v angličtině:	Hlucinsko, Prajzak, Prajzka, The cultural and social anthropology, the wedding in Hlucin area

Přílohy vázané v práci:	-
Rozsah práce:	75 stran
Jazyk práce:	čeština